

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060101

DOM
2012-06-29
Stockholm

Mål nr
M 3001-12

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2012-03-12 i mål nr M 4015-11

KLAGANDE

Tärnsjö Garveri Aktiebolag, 556474-7797, Garverivägen 6, 740 45 Tärnsjö

Ombud: Advokaten **RS**, Setterlid & Eliasson Advokatbyrå HB,
Drottninggatan 69, 411 07 Göteborg

MOTPART

Länsstyrelsen i Uppsala län, 751 86 Uppsala

SAKEN

Föreläggande om att bekosta del av kostnader för undersökning och utredning av föroreningar i Tärnsjön m.m.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax
08-561 675 59

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00-15:00

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Tärnsjö Garveri AB (bolaget) har yrkat bifall till sin i mark- och miljödomstolen förda talan.

Länsstyrelsen i Uppsala län (länsstyrelsen) har bestritt ändring.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Genom länsstyrelsens beslut har bolaget, som nu bedriver garveriverksamhet på platsen, förelagts att bekosta del av undersöknings- och utredningskostnader motsvarande en förstudie enligt Naturvårdsverkets kvalitetsmanual av de förorenade bottensedimenten i Tärnsjön, fastigheterna Nora Prästgård 2:44 och Nora Prästgård 2:1 samt dess påverkansområde. Av den redogörelse för ärendet som lämnas i beslutet framgår att de föroreningar som ska undersökas och utredas bedöms främst vara en följd av kromhaltiga utsläpp till Tärnsjön av orenat eller endast delvis renat utsläpp av avloppsvatten från garveriverksamheten på fastigheten Nora Prästgård 2:44 under åren 1946 till 1958. Krombaserad garveriverksamhet har dock bedrivits på fastigheten i vart fall fram till år 1988. Av utredningen framgår också att förekomsten av föroreningar har, förutom genom den översiktliga undersökning som ägt rum under år 2010, tidigare konstaterats bl.a. genom provtagning år 1971 som visade mycket höga halter av krom i sedimenten i Tärnsjön.

Bolaget har i Mark- och miljööverdomstolen invänt att bolaget aldrig hanterat krom i sin tillverkningsprocess och att lagrummet 10 kap. 2 § miljöbalken inte ger stöd för en överföring av efterbehandlingsansvaret från tidigare verksamhetsutövare. Bolaget kunde inte heller förutse att ett sådant ansvar skulle följa av bolagets inkråmsförvärv. Bolaget har också anfört att ansvaret bör jämkas väsentligt på grund av att föroreningarna endast till viss del uppstått efter år 1969.

Länsstyrelsen har vidhållit vad den tidigare anfört i målet.

Mark- och miljööverdomstolen gör följande bedömning.

Den huvudsakliga fråga som Mark- och miljööverdomstolen har att pröva är om Tärnsjö Garveri AB, som nu bedriver garveriverksamhet på platsen, på grund av förvärv av verksamheten har efterbehandlingsansvar för de föroreningar som där uppstått under tidigare verksamhetsutövares drift av garveriverksamhet och därför med stöd av bestämmelserna i 10 kap. miljöbalken kan åläggas att bidra till kostnader för undersökning och utredning avseende föroreningssituationen. Fråga är också om det finns skäl att jämka ansvaret enligt 10 kap. 4 § miljöbalken.

Mark- och miljööverdomstolen har i ett flertal avgöranden konstaterat att den som tar över en verksamhet i princip övertar såväl rättigheter som skyldigheter och att krav på efterbehandlingsåtgärder kan riktas mot vem som helst som bedrivit eller bedriver verksamheten (MÖD 2003:127, MÖD 2005:36, MÖD 2006:36).

Av utredningen framgår att Tärnsjö Garveri AB år 1993 förvärvade fastigheten Nora Prästgård 2:44 och inkråmet från Tärnsjö Ånggarveri AB i konkurs samt att bolaget fortsatt att bedriva garveriverksamhet på samma plats. Bolaget anställde även en del av den personal som arbetat i den tidigare garveriverksamheten.

Den verksamhet som den tidigare verksamhetsutövaren Tärnsjö Ånggarveri AB bedrev på platsen omfattade enligt utredningen i målet både vegetabilisk garvning och kromgarvning. Den garveriverksamhet som Tärnsjö Garveri AB bedriver på samma plats är inte så annorlunda att den tekniskt och miljömässigt är av annan art än den tidigare bedrivna. Bolaget har efter förvärv av verksamhetens fastighet med lokaler och inkråm fortsatt driften av garveriverksamheten på platsen. Mot denna bakgrund finner Mark- och miljööverdomstolen att Tärnsjö Garveri AB enligt 10 kap. 2 § miljöbalken har ett efterbehandlingsansvar som verksamhetsutövare. Ansvaret avser föroreningarna i hela det påverkansområde som ska undersökas.

Det finns inte skäl att i detta utredningsskede jämka ansvaret mer än vad som redan skett.

Överklagandet ska således avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2011: 921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Liselotte Rågmark, Eywor Helmenius, tekniska rådet Anna-Lena Rosengardten och hovrättsassessorn Anita Seveborg, referent.
Domen är enhällig.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2012-03-12
meddelad i
Nacka Strand

Mål nr M 4015-11

KLAGANDE

Tärnsjö Garveri AB, 556474-7797
Garverivägen 6
740 45 Tärnsjö

Ombud: Advokat **RS**
Setterlid & Eliasson Advokatbyrå HB
Drottninggatan 69
411 07 Göteborg

MOTPART

Länsstyrelsen i Uppsala län
751 86 Uppsala

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsens i Uppsala län beslut den 1 juli 2011 i ärende nr 575-3003-11, se bilaga 1

SAKEN

Föreläggande om att bekosta del av kostander för undersökning och utredning av föroreningar i Tärnsjön

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 259256

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104	Augustendalsvägen	08-561 656 00	08-561 657 99	måndag – fredag
131 26 Nacka Strand	20	E-post: mmd.nacka@dom.se		08:30-16:00
		www.nackatingsratt.domstol.se		

YRKANDEN M.M.

Tärnsjö Garveri AB (Tärnsjö Garveri) har yrkat i första hand att länsstyrelsens beslut ska upphävas och i andra hand, som det får förstås, att länsstyrelsens beslut ska upphävas i den delen som avser fastigheten Nora Prästgård 2:1. Till stöd för sin talan har bolaget anfört bl.a. följande.

Tärnsjö Garveri har inte genom sin verksamhet eller annan åtgärd för egen del bidragit till någon kromförorening. Förvärvet skedde genom att inkråm köptes från den tidigare verksamhetsutövarens konkursbo. Genom förvärvet etablerades emellertid en ny verksamhet med nya ägare och ny organisation men framförallt annan produktionsteknik än den krombaserade teknik som Tärnsjö Ånggarveri AB tidigare använt. Det rör sig om två distinkt skilda verksamheter, sett till såväl ägande och styrning som verksamhetens inriktning och omfattning, antalet sysselsatta i verksamheten, produktionsmetoder och framför allt miljöpåverkansfaktorer. Tärnsjö Garveri har inte någonsin har använt krom i sin produktion. Det är inte garveriverksamhet i allmänhet som givit upphov till den kritiska föroreningen, utan specifikt kromgarvning. Det råder således inte sådan identitet mellan Tärnsjö Garveris verksamhet och den krombaserade garveriverksamhet som tidigare verksamhetsutövare bedrivit som är en nödvändig förutsättning för det av länsstyrelsens anlagda betraktelsesätt.

Länsstyrelsen har utgått från att förvärvet, eller snarare formen härför, skulle innebära att köparen övertar det offentlighetsrättsliga undersöknings- och efterbehandlingsansvar som enligt 10 kap. miljöbalken må åvila överlåtaren. I 10 kap. 2 § miljöbalken uttrycks inte annat än ett krav på att en viss verksamhetsutövare själv ska ha bidragit till föroreningen för att denna ska kunna hållas efterbehandlingsansvarig. En bestämmelse av så ingripande och betungande karaktär för enskilda kan tolkningsvis inte ges en så utsträckt innebörd eftersom det inte vore förenligt med allmängiltiga krav på förutsebarhet och legalitet i myndighetsutövning. Rätteligen ska den istället tolkas till förmån för den enskilde. Beslutet strider t.o.m. mot den grundläggande principen om att förorenaren ska betala (Polluter Pays Principle - PPP). Arvamet-domen bör ses som ett in casu-avgörande som saknar vägledande betydelse. Domen kan inte heller anses ha

tillerkänts någon sådan betydelse och har för övrigt genombrutits i senare praxis (jmf. MÖD:s avgörande 2011-06-23 i mål nr M 6986-10).

Länsstyrelsens ansvarsutredning innefattar inte ens ett påstående om att Tärnsjö Garveri skulle vara ansvarig för någon förorening inom fastigheten Nora Prästgård 2:1. Länsstyrelsen har inte heller i beslutet redovisat någon grund för varför Tärnsjö Garveri skulle ha något sådant ansvar. Tärnsjö Garveri utgår därför från att länsstyrelsen av misstag upptagit fastigheten i föreläggandet och därför inte har något att invända mot att föreläggandet upphävs i den delen.

Länsstyrelsen har i yttrande anfört bl.a. följande.

Det följer av ordalydelsen i 10 kap. 2 § miljöbalken att det är verksamheten som ska ha bidragit till föroreningen. Den eller de verksamhetsutövare som har eller har haft ansvar för verksamheten kan sökas som efterbehandlingsansvarig (prop. 1997/98:45, del 1 s 358 ff. och del 2 s 118 f.). Detta finner också stöd i praxis. När en verksamhet överläts övergår i princip de rättigheter och skyldigheter som är kopplade till verksamheten på den nya verksamhetsutövaren. Den avgörande frågan för ansvarsbedömningen är om det är "samma" verksamhet som har bedrivits före respektive efter en överlåtelse. Flera faktorer spelar in vid en sådan bedömning och prövningen måste göras mot bakgrund av omständigheterna i det enskilda fallet.

– Länsstyrelsen har hänvisat till diverse praxis.

De nu föreliggande omständigheterna talar tydligt för att det rör sig om samma verksamhet som bedrivits före liksom efter överlåtelsen av garveriverksamheten. När Tärnsjö Ånggarveri AB försattes i konkurs 1993 förvärvade Tärnsjö Garveri maskiner och byggnader av konkursboet. Före konkursen arbetade 85 anställda i garveriet och när det nya bolaget bildades anställdes 27 av dessa. Såväl före som efter förvärvet tillverkades vegetabiliskt garvat skinn. Att Tärnsjö Garveri aldrig använt krom i sin verksamhet förändrar inte bedömningen att bolaget kan sökas som ansvarig adressat eftersom rättspraxis utvisar att även ansvar för föroreningar som uppstått innan ett förvärv övergår i samband med en verksamhetsöverlåtelse (se MÖD 2003:127).

DOMSKÄL

Tillämpliga bestämmelser framgår av länsstyrelsens beslut.

Av utredningen i målet framgår att garveriverksamhet har bedrivits på fastigheten Nora Prästgård 2:44 sedan 1945, från 1993 av Tärnsjö Garveri som verksamhetsutövare. Vidare framgår att höga halter av krom har påträffats i Tärnsjön och att det är garveriverksamheten som har orsakat dessa föroreningar. Bestämmelserna i 10 kap. miljöbalken är därmed tillämpliga.

Frågan är om Tärnsjö Garveri är att anse som ansvarig verksamhetsutövare enligt 10 kap. 2 § miljöbalken. Enligt denna bestämmelse kan både tidigare och nuvarande verksamhetsutövare göras ansvarig för föroreningar. Att kraven kan ställas på den nuvarande verksamhetsutövaren är något som vinner stöd i förarbeten till 10 kap. (prop. 1997/98:45, del 1, s 361). Enligt den praxis som utvecklats av Koncessionsnämnden för miljöskydd under miljöskyddslagen (1969:387) gäller att den som tar över en verksamhet i princip även tar över de skyldigheter att vidta återställningsåtgärder som den tidigare verksamhetsutövaren kan ha haft (se Koncessionsnämndens beslut B 156/95). Miljööverdomstolen (numera Mark- och miljööverdomstolen) har därefter fastslagit att denna praxis fortfarande gäller (se MÖD 2003:127 och MÖD 2006:36). När Tärnsjö Garveri bildades köpte bolaget bl.a. maskiner och byggnader av konkursboet samt fortsatte att bedriva garveriverksamhet. Före konkursen arbetade 85 anställda i garveriet och när det nya bolaget bildades anställdes 27 av dessa. Både före och efter förvärvet bedrevs, och bedrivs fortfarande, vegetabilisk garvning på fastigheten. Mark- och miljödomstolen delar länsstyrelsens bedömning att Tärnsjö Garveri får anses ha övertagit verksamheten från den tidigare verksamhetsutövaren och därmed är adressat enligt 10 kap. 2 § miljöbalken. Vad Tärnsjö Garveri AB har anfört i målet föranleder ingen annan bedömning. Answarets omfattning får anses vara skälig enligt 10 kap. 4 § miljöbalken. Överklagandet ska därför avslås i denna del.

Tärnsjö Garveri har i andra hand yrkat att länsstyrelsens beslut ska upphävas i den delen som avser fastigheten Nora Prästgård 2:1. I likhet med länsstyrelsen anser

mark- och miljödomstolen att utredningen i Tärnsjön ska omfatta hela det förorenade området. Överklagandet ska därför avslås även i denna del.

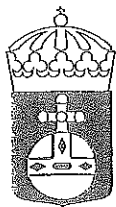
HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV 427)

Överklagande senast den 2 april 2012. Prövningstillstånd krävs.

Anders Enroth

Staffan Ljung

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Anders Enroth, ordförande, och tekniska rådet Staffan Ljung. Föredragande har varit beredningsjuristen Natalié Lindenstrand.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Kristina Jansson
Miljöskyddsenheten
Tel. 018-195013

Föreläggande

1 (7)

2011-07-01

Diarenummer

575-3003-11

Tärnsjö Garveri AB
Garverivägen 6
740 45 Tärnsjö

NACKA TINGSRÄTT
Enhet 3

INKOM: 2011-07-25
MÅLNR: M 4015-11
AKTBIL: 3

NACKA

Ink

Akt. 3

Aktbil.

DK

Föreläggande om att bekosta del av kostnader för undersökning och utredning av föroreningar i Tärnsjön, fastighet Nora Prästgård 2:44 och Nora Prästgård 2:1, Heby kommun

BESLUT

Länsstyrelsen beslutar med stöd av 26 kap 9 § och 10 kap 1, 2, 4 och 8 §§ samt 2 kap 8 § miljöbalken (MB) förelägga Tärnsjö Garveri AB, organisationsnummer 556474-7797, att bekosta 25 %, dock max 100 000 kr, av undersöknings- och utredningskostnader motsvarande en förstudie enligt Naturvårdsverkets kvalitetsmanual¹ av de förorenade bottensedimenten i Tärnsjön, fastigheterna Nora Prästgård 2:44 och Nora Prästgård 2:1 samt dess påverkansområde.

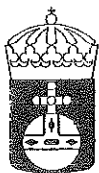
Beloppet ska vara Länsstyrelsen tillhanda senast en månad efter att Länsstyrelsen kommunicerat slutredovisning av undersöknings- och utredningsarbetet med Tärnsjö Garveri AB.

REDOGÖRELSE FÖR ÄRENDET

Verksamhet

1873 grundades ett garveri i Tärnsjö på fastigheten Tärn 6:1 invid sjön Tärnsjön. Till en början utfördes garvning med vegetabiliska metoder men från och med 1920-talet garvade man även med kromsalter innan man återgick till enbart vegetabilisk garvning 1988. Tärnsjö Ånggarveri Aktiebolag bildades 1935. 1946 togs ett nytt garveri i drift för att motsvara den ökande produktionen och verksamheten på den gamla fastigheten Tärn 6:1 lades ner. Platsen för det nya garveriet är belägen ett par hundra meter norr om det gamla garveriet på fastigheten Nora Prästgård 2:44. När verksamhetsutövaren Tärnsjö Ånggarveri AB gick i konkurs förvärvades

¹ "Efterbehandling av förorenade områden. Kvalitetsmanual för användning och hantering av bidrag till efterbehandling och sanering" (Rapport, Naturvårdsverket, utgåva 4, 2008).

inkrämret av det nybildade bolaget Tärnsjö Garveri AB som sedan 1993 bedriver vegetabilisk garvning på platsen.

Orenat avloppsvatten främst från sköljning av hudarna har släppts ut i sjön från det gamla garveriet under perioden 1873-1946 och åtminstone delvis renat avloppsvatten har släppts ut av det nya garveriet från 1946 fram till någon gång mellan åren 1953 och 1958. Den rening som skedde var av mekanisk karaktär och hade troligen mycket liten påverkan på kromhalten i det utgående avloppsvattnet.

Föroreningssituation

En provtagning från 1971 visade på mycket höga halter av krom i sedimenten i Tärnsjön. 2004 utförde Länsstyrelsen i Västmanlands län en inventering enligt Naturvårdsverkets MIFO-metodiken, fas 1. Området tilldelades då riskklass 1 dels på grund av att föroreningar, främst i sediment, är kända och dels för att garveriet är beläget inom inre skyddsområde för vattentäkt.

Under 2010 har Kemakta Konsult AB genomfört översiktliga undersökningar (MIFO fas 2) av sedimenten och ytvattnet i Tärnsjön, samt jord- och grundvatten i delar av området runt sjön.² Syftet med den undersökningen var att belysa föroreningssituationen till följd av den tidigare bedrivna garveriverksamheten med kromsalter. Den högsta uppmätta halten av krom i sedimenten uppgick till 257 000 mg/kg TS. En grov uppskattning visar att det finns kromföroreningar i en sedimentvolym om ca 10 000 m³. Krom påträffas även i vattenfasen i Tärnsjön med en halt på 66 µg/l i bottenvattnet.

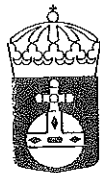
Spridningsförutsättningarna i mark och grundvatten över sjöns lerlager till omgivande åsgrundvatten bedömdes som mycket stora även om spridningen från sjön inte helt kan säkerställas med tillgänglig information. Tidigare undersökningar rapporterar att sjön underlagras av ett tätande lerlager, dock påträffas krom i grundvattnet i omgivningarna kring sjön, vilket skulle kunna ha orsakats av en spridning av föroreningar från sjön. Känsligheten för grundvatten bedöms som mycket stor då närliggande vattentäkter, såväl kommunal som enskild brunn tillhörande det nuvarande garveriet, utnyttjas för dricksvattenändamål.

Fortsatta undersökningar och utredningar

Kemakta Konsult AB har inom ramen för uppdraget av MIFO fas 2 undersökningen identifierat ett antal frågeställningar och föreslagit vidare undersökningar i syfte att erhålla en säkrare bedömning av föroreningssituationen och riskbedömningen för området. Det fortsatta utredningsarbetet bör enligt Kemakta omfatta bland annat följande moment:

- Grundvattenströmningen och risken för spridning bör utredas ytterligare genom installation, nivåmätning, provtagning och analys av grundvatten i åsen.

² Se Översiktliga undersökningar vid f.d. Tärnsjö Änggarveri. Kemakta AR 2010-09-01

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Diarenummer
2011-07-01 575-3003-11

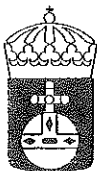
- Förorenings utbredning bör även bestämmas i ytterligare detalj, framförallt behövs provtagning för att avgränsa föroreningen på djupet och undersökning behövs för att klarlägga eventuell förekomst av underlagande lerskikt.
- Undersökning av effekter och halter av krom i bottenfauna och eventuellt i fisk föreslås på några prov samt en riskbedömning baserat på uppmätta resultat.
- Undersökning av föroreningsförekomst i porvattnet i sedimenten föreslås för att undersöka haltgradienten mellan porvatten och bottenvatten.
- pH-värdet i vattnet och sedimenten bör bestämmas i syfte att utvärdera potentialen för kromets olika förekomstformer och därmed risken för vidare spridning.

Ärendets gång

Under 2009-2010 utfördes MIFO fas 2 undersökning av mark och grundvatten vid det gamla ånggarveriet på fastigheten Tärn 6:1 samt dess troliga påverkansområde Tärnsjön (vilket redogjorts för ovan). Undersökningsresultaten har kommunicerats med berörda verksamhetsutövare/fastighetsägare och dessa har getts möjlighet att inkomma med synpunkter. Tärnsjö Garveri AB (Bolaget) har vid ett par tillfällen lämnat synpunkter vilka beaktats i, enligt Länsstyrelsens uppfattning, tillämpliga delar. En slutgiltig version av rapporten överlämnades till Bolaget i samband med ett möte den 27 maj 2011.

I samband med det Regionala programmet för 2011 ansökte Länsstyrelsen om statliga bidragsmedel för fortsatta undersökningar av föroreningarna i Tärnsjön. Naturvårdsverket efterfrågade en ansvarsutredning innan beslut om bidragsmedel kunde fattas. Den ansvarsutredningen togs fram av Länsstyrelsen under början av året (se vidare ovan) och skickades 13 januari 2011 till Naturvårdsverket för granskning. Naturvårdsverket godkände ansvarsutredningen den 23 maj 2011 och har i ett beslut daterat 2011-06-13 beviljat Länsstyrelsen statliga bidragsmedel motsvarande 75 % finansiering av fortsatta undersökningar och utredningar av föroreningarna i Tärnsjön.

Efter Naturvårdsverkets godkännande av ansvarsutredningen skickades den per e-post till Bolagets VD samt kommunicerades per telefon. Vid mötet den 27 maj 2011 diskuterades ansvarsfrågan men även frågan om ärendets fortsatta handläggning. Bolaget tog med sig frågan för vidare överläggning om ett frivilligt åtagande var att betrakta som ett alternativ. Den 22 juni meddelades Länsstyrelsen via e-post att Bolaget tagit del av ansvarsutredningen och att Bolaget inte kunde acceptera någon del av kostnaderna i ärendet. Vid telefonkontakt med Bolagets VD gjordes överenskommelsen att Länsstyrelsen utan att ställa en formell förfrågan om frivilligt åtagande, skulle förelägga om att bekosta en del av det fortsatta undersöknings- och utredningsarbetet.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Föreläggande

4 (7)

Diarenummer
2011-07-01 575-3003-11

GÄLLANDE BESTÄMMELSER

I 10 kap. 1 § MB anges att detta kapitel skall tillämpas på mark- och vattenområden samt byggnader och anläggningar som är så förorenade att det kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I och med att den aktuella miljöskadan i sjön Tärnsjön har orsakats av utsläpp som ägt rum före den 1 augusti 2007 skall bestämmelserna i 10 kap. miljöbalken (MB) tillämpas i den lydelse som de hade före det sistnämnda datumet.

Av 10 kap.2 § MB framgår att den som bedriver eller har bedrivit eller vidtagit en åtgärd som bidragit till en förorening (verksamhetsutövaren) är ansvarig för efterbehandling av sådana områden, byggnader eller anläggningar som anges i 1 §.

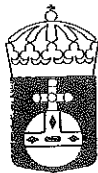
Principen om att förorenaren ansvarar för de skador eller olägenheter som denne orsakat i miljön kommer till uttryck i 2 kap. 8 § MB. För förorenade områden preciseras innebörden av denna bestämmelse genom reglerna i 10 kap. 2 och 8 §§ MB vilka stadgar ett primärt utrednings- och efterbehandlingsansvar för utövaren av den verksamhet som har orsakat eller bidragit till en förorening. Enligt 8 § lagen (1998:811) om införande av MB skall bestämmelserna om verksamhetsutövarens ansvar tillämpas på miljöfarlig verksamhet vars faktiska drift har pågått efter den 30 juni 1969, om verkningarna av verksamheten alltjämt pågår vid tiden för MB:s ikraftträdande den 1 januari 1999, och om det föreligger behov av att avhjälpa skador eller olägenheter som har orsakats av verksamheten. Har verksamheten övertagits av någon annan kan krav riktas mot denne. Miljööverdomstolen har i ett avgörande från 2003 (MÖD 2003:127) gett uttryck för uppfattningen att den som förvärvar en verksamhet blir ansvarig även för den tidigare verksamhetsutövarens bidrag till föroreningen.

Av 10 kap. 4 och 8 §§ MB framgår att utrednings- och efterbehandlingsansvaret innebär att den ansvarige i skälig omfattning skall utföra eller bekosta de utrednings- och efterbehandlingsåtgärder som på grund av föroreningar behövs för att förebygga, hindra eller motverka att skada eller olägenheter uppstår för människors hälsa eller miljön. När ansvarets omfattning bestäms skall det beaktas hur lång tid som förflutit sedan föroreningarna ägt rum, vilken skyldighet den ansvarige hade för att förhindra framtida skadeverkningar och omständigheterna i övrigt. Om en verksamhetsutövare visar att han bidragit till föroreningen endast i begränsad mån, skall även detta beaktas vid bedömningen av ansvarets omfattning. Mot bakgrund av den praxis som vuxit fram från Miljööverdomstolen kan konstateras att utrymmet för jämkning av *utredningsansvaret* är mycket marginellt. I det ovan nämnda rättsfallet från 2003 (MÖD 2003:127) jämkades inte undersökningsansvaret trots att det förelagda bolaget endast bidragit till föroreningen i begränsad omfattning.

Av 10 kap 8 § MB framgår att bestämmelserna i 10 kap 2-4 § är tillämpliga även i fråga om ansvar för att bekosta nödvändiga utredningar och undersökningar gällande ett förorenat område.

POSTADRESS 751 86 Uppsala GATUADRESS Hannesplanaden 3
TELEFON 018-19 50 00 FAX 018-19 52 01

E-POST uppsala@lansstyrelsen.se WEBBPLATS www.lansstyrelsen.se/uppsala

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Föreläggande

5 (7)

2011-07-01

Diarenummer
575-3003-11

Med stöd av 26 kap. 9 § MB får tillsynsmyndigheten meddela de förelägganden eller förbud som behövs i ett enskilt fall för att miljöbalken, samt föreskrifter, domar eller andra beslut som har meddelats med stöd av balken skall efterlevas. Åtgärderna får inte vara mer ingripande än vad som behövs i det enskilda fallet.

LÄNSSTYRELSENS BEDÖMNING

Behov av fortsatta undersökningar och utredningar

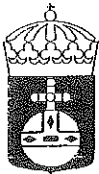
Baserat på det faktum att mycket höga halter av krom påträffats i sedimenten i Tärnsjön och har påvisats i grundvattnet i omgivningarna samt att området är beläget inom inre vattenskyddsområde, gör Länsstyrelsen i dagsläget bedömningen att objektet kan utgöra ett akut hot mot den kommunala vattentäkten. Tärnsjö Ånggarveri klassas därmed som riskklass 1 samt som ett akut objekt enligt Naturvårdsverkets definitioner och det är mycket angeläget att utreda riskerna med föroreningen vidare.

Omfattningen av föroreningsspridningen är i dagsläget inte helt klarlagd. Ytterligare undersökningar behövs för att utreda grundvattenströmningen i åsen samt för att utreda förekomst och utbredning av det lerskikt som ska underlagra sjön. Vidare provtagning av sedimenten behövs även för att avgränsa föroreningen. Länsstyrelsen anser att det föreslag till fortsatt undersöknings- och utredningsarbete som Kemakta Konsult AB redogjort för är en lämplig omfattning med tillägget att det utöver detta även bör göras en riskbedömning samt en bedömning av vilka risker som finns med att inte vidta någon åtgärd och om det föreligger behov av efterbehandlingsåtgärder.

Om det visar sig att det finns behov av efterbehandlingsåtgärder eller att det saknas underlag för att ta ställning till en bedömning av åtgärdsbehov, kan det sannolikt komma att bli aktuellt med ytterligare fördjupade undersökningar och utredningar, i förekommande fall motsvarande en huvudstudie enligt Naturvårdsverkets kvalitetsmanual. Den nu aktuella utredningen bör då även omfatta en preliminär bedömning av åtgärdsalternativ, definition av övergripande åtgärdsområde samt bedömning av aktiviteter och kostnader för det fortsatta undersöknings- och utredningsarbetet. Handläggning av eventuellt fortsatt arbete kommer att ske i ett separat ärende.

Kostnader

Kemakta Konsult AB har grovt uppskattat kostnaden för de undersökningar som konsulten föreslagit (fältarbete, analyskostnader och utredningsarbete) till cirka 250 000 – 350 000 kr. Medräknat det tillägg som Länsstyrelsen framhållit gör Länsstyrelsen en bedömning att den totala kostnaden för detta arbete kommer att uppgå till cirka 400 000 kr.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Föreläggande

6 (7)

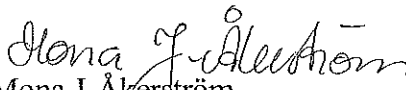
Diarenummer
2011-07-01 575-3003-11

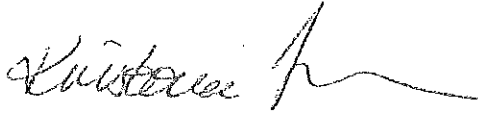
Ansvar för undersökningar och utredningar

Länsstyrelsen finner att Tärnsjö Garveri AB är en lämplig adressat för krav på nödvändiga undersökningar och åtgärder vad beträffar föroreningar på fastigheten Nora Prästgård 2:44 (se bilaga). För de föroreningar som finns på fastigheten Tärn 6:1 saknas ansvar och Länsstyrelsen gör bedömningen att utredningskostnader på fastigheten helt kan täckas av statliga bidragsmedel.

Tärnsjön har förorenats av både verksamheten på Tärn 6:1 och verksamheten på Nora Prästgård 2:44. Länsstyrelsen finner att det är skäligt att Tärnsjö Ånggarveri AB:s ansvar för utredningar av Tärnsjön begränsas till vad som kan hänföras till driften på fastigheten Nora Prästgård 2:44. Denna del motsvarar enligt Länsstyrelsens bedömning en fjärdedel. För de föroreningar i Tärnsjön som orsakats av garveriverksamheten på fastigheten Tärn 6:1 bedömer Länsstyrelsen att det saknas ansvar. Länsstyrelsen gör därmed bedömningen att tre fjärdedelar av utredningskostnaderna för Tärnsjön kan finansieras med statliga bidragsmedel.

I handläggningen av detta ärende har deltagit chef miljöskyddsenheten Mona J-Åkerström, beslutande, länsassessor Mikaela Öster samt miljöskyddshandläggare Henning Persson och Kristina Jansson, föredragande.

Mona J-Åkerström
chef miljöskyddsenheten

Kristina Jansson
miljöskyddshandläggare

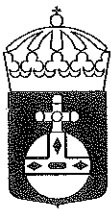
Kopia till:

Miljö- och hälsoskyddsnämnden, Heby kommun

Akten, MJÅ, HP, MÖ

Bilaga:

Översiktlig ansvarsutredning för Tärnsjö Ånggarveri, Nordmyrasjön och Gäddsjö mosse. Länsstyrelsen 2011-01-12

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Miljöskyddsenheten

2011-01-12

Diarienummer
575-4570-10

Översiktlig ansvarsutredning för Tärnsjö Ånggarveri, Nordmyrasjön och Gäddsjö mosse

1. Inledning

Syftet med denna översiktliga ansvarsutredning är att klargöra ansvarsförhållandena vid Tärnsjö Ånggarveri, Nordmyrasjön och Gäddsjö mosse. Gemensamt för de tre objekten är att de alla förorenats av krom från garveriverksamheten vid Tärnsjö Ånggarveri. Ansvarsutredningen kommer att ligga till grund för en bedömning av hur markundersökningar och eventuella åtgärder ska bekostas. Detta är ett levande dokument som kommer att ändras när nya uppgifter tillkommer.

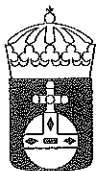
1873 grundades ett garveri i Tärnsjö på fastigheten Tärn 6:1. Till en början utfördes garvning med vegetabiliska metoder men från och med 1920-talet garvade man även med kromsalter innan man återgick till enbart vegetabilisk garvning 1988. Tärnsjö Ånggarveri Aktiebolag bildades 1935. 1945 byggdes ett nytt garveri för att motsvara den ökande produktionen och verksamheten på den gamla fastigheten Tärn 6:1 lades ner. Platsen för det nya garveriet är belägen ett par hundra meter norr om det gamla garveriet på fastigheten Nora Prästgård 2:44. När verksamhetsutövaren Tärnsjö Ånggarveri AB gick i konkurs förvärvades inkråmet av det nybildade bolaget Tärnsjö Garveri AB som sedan 1993 bedriver vegetabilisk garvning på platsen.

Nordmyrasjön har förorenats av bristfälligt renat avloppsvatten från Tärnsjö avloppsreningsverk. I reningsverket renades både avloppsvatten från Tärnsjö samhälle och från Tärnsjö Ånggarveri. Den bristfälliga reningen orsakades av karaktären på avloppsvattnet från garveriet.

På Gäddsjö mosse har kromhaltigt slam från garveriet och reningsverksslam deponerats under perioden 1970-1990.

Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet för förorenade områden enligt 10 kap MB, där föroreningarna härrör från pågående miljöfarlig verksamhet med beteckningen A eller B i bilagan till förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd eller från verksamhet av detta slag som upphört efter den 30 juni 1969 och där tillsynen vid tidpunkten för verksamhetens upphörande inte hade överlåtits enligt 44a § miljöskyddslagen (1969:387). Heby kommun övertog tidigare tillsynsansvaret, men kommunen har lämnat tillbaka tillsynen för förorenade områden till Länsstyrelsen. Genom detta bedöms Länsstyrelsen i Uppsala Län vara tillsynsmyndighet över det förorenade området vid garveriet.

Tärnsjö avloppsreningsverk är klassad som en B-verksamhet enligt bilagan till förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Kommunen har tillsynsansvaret över den pågående verksamheten medan Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet för de områden som förorenats av avloppsreningsverket.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Diarienummer
2011-01-12 575-4570-10

Den nedlagda deponianläggningen på Gäddsjö mosse har ett starkt samband med huvudverksamheterna vid garveriet och avloppsreningsverket. Tillståndet för deponeringen hanterades inom ramen för tillståndet för de två huvudverksamheterna. Länsstyrelsen i Västmanlands län hade tillsynen över deponin vid tiden för nedläggandet. Verksamheten hade om den varit aktiv idag klassats som en B-verksamhet. Länsstyrelsen i Uppsala län bedöms mot bakgrund av det ovanstående inneha tillsynsansvaret över det förorenade området. Ansvarsutredningen har tagits fram av Maria Forsberg Länsassessor samt Kristina Jansson och Henning Persson Miljöskyddshandläggare vid Länsstyrelsen i Uppsala län.

2. Sammanfattning av ansvarsutredningen

Länsstyrelsen finner att Tärnsjö Garveri AB är en lämplig adressat för krav på nödvändiga undersökningar och åtgärder vad beträffar föroreningar på fastigheten Nora Prästgård 2:44. För de föroreningar som finns på fastigheten Tärn 6:1 saknas ansvar och Länsstyrelsen gör bedömningen att utredningskostnader på fastigheten helt kan täckas av statliga bidragsmedel.

Tärnsjön har förorenats av både verksamheten på Tärn 6:1 och verksamheten på Nora Prästgård 2:44. Länsstyrelsen finner att det är skäligt att Tärnsjö Ånggarveri AB:s ansvar för utredningar av Tärnsjön begränsas till vad som kan hänföras till driften på fastigheten Nora Prästgård 2:44. Denna del motsvarar enligt Länsstyrelsens bedömning en fjärdedel. För de föroreningar i Tärnsjön som orsakats av garveriverksamheten på fastigheten Tärn 6:1 bedömer Länsstyrelsen att det saknas ansvar. Länsstyrelsen gör därmed bedömningen att tre fjärdedelar av utredningskostnaderna för Tärnsjön bör kunna finansieras med statliga bidragsmedel.

Länsstyrelsen finner att Heby kommun har ett verksamhetsutövaransvar för Nolmyrasjön och recipienten uppströms sjön som förorenats av utsläpp från avloppsreningsverket. Kommunen är därmed en lämplig adressat för ett förläggande avseende nödvändiga undersökningar och åtgärder. Skäl för jämkning av utredningsansvar föreligger inte.

Beträffande undersökningar av Gäddsjö mosse bedömer Länsstyrelsen att Heby kommun och Tärnsjö Garveri AB är solidariskt ansvariga enligt 10 kap 2 och 6 §§ MB. Eftersom Länsstyrelsen ser Heby kommun som huvudansvarig för deponin anser Länsstyrelsen det lämpligt att i ett första skede rikta sig mot kommunen vad gäller krav på undersökningar av deponiområdet. Skäl för jämkning av utredningsansvar föreligger inte.

3. Myndighetsbeslut och övrigt underlagsmaterial

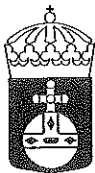
Ansökan om tillstånd till fortsatt verksamhet vid Tärnsjö Ånggarveri AB, Tärnsjö 1976-03-31. dnr: 341-76

Länsarbetsnämndens i Västmanlands läns beslut den 9 oktober 1947.

Dispens från skyldighet att hos koncessionsnämnden för miljöskydd ansöka om tillstånd att deponera avloppsslam inom fastighet Gäddsjö 4:7 (Gäddsjömossen) Nora socken Heby kommun. Sökande Heby kommun.

Koncessionsnämndens beslut 1977-07-01, nr 98/77

Koncessionsnämndens beslut 1977-07-01, nr 99/77

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

2011-01-12

Diarienummer
575-4570-10

Koncessionsnämndens beslut 1988-03-29, nr 56/88
Länsstyrelsen i Västmanlands beslut 1973-07-20, ärende nr. 11.182-193-73.
Utdrag från PRV för Tärnsjö Ånggarveri AB 556034-9176
Utdrag från PRV för Tärnsjö Garveri AB 556474-7797
Utdrag från PRV för Stig Ingvarsson Byggplåt 9450806-6935-001
Utdrag från FDS för Nora Prästgård 2:44
Utdrag ur FDS för Tärn 6:1
Utdrag från FDS för Nora Prästgård 2:1
Utdrag ur FDS för Gäddsjö 4:7
Utdrag från FDS för Nora Prästgård 2:228
Utdrag från FDS för Nora Nordmyra 5:1
Utdrag från FDS för Nora Ulebo 3:7
Utdrag från FDS för Nora Ulebo 1:5
Utdrag ur FDS för Ljusbäck 3:9
Utdrag ur FDS för Ljusbäck 2:4
Utdrag från FDS för Nora Andersbo 1:1
Utdrag från MIFO-databasen angående Tärnsjö Ånggarveri, samt underlagsmaterial till inventeringen
Utdrag från MIFO-databasen angående Gäddsjö mosse, samt underlagsmaterial till inventeringen

4. Verksamhetsbeskrivning

Det finns i princip tre förorenade områden som härrör från verksamheten vid Tärnsjö Ånggarveri

1. Fastigheterna Tärn 6:1 och Nora Prästgård 2:44 samt Tärnsjön
2. Nordmyrasjön
3. Slamdeponin vid Gäddsjö mosse på fastigheten Gäddsjö 4:7

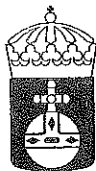
4.1 Tärn 6:1, Nora Prästgård 2:44 och Tärnsjön

1873 grundades ett garveri i Tärnsjö på fastigheten Tärn 6:1. Garvningen utfördes med vegetabiliska metoder, men under 1920-talet började man garva med kromsalter. 1935 bildades Tärnsjö Ånggarveri aktiebolag. 1945 påbörjades byggandet av ett nytt garveri för att motsvara den ökande produktionen. Platsen för det nya garveriet är belägen ett par hundra meter norr om det gamla garveriet. När det nya garveriet togs i drift 1946¹ lades verksamheten på Tärn 6:1 ner och delar av den gamla fabriksbyggnaden revs året därpå.

1947 fick det nya ånggarveriet tillstånd att färdigställa ett reningsverk.² Enligt muntliga uppgifter från en tidigare anställd utgjordes reningen under 1950-talet av en sedimenteringsbassäng. I en handling från 1953 framtagen av ingenjörfirman Westman & Challis diskuteras avloppsvattenhanteringen. Av handlingen framgår det

¹ Se Orientering, historik och produktionsdata ur Ansökan om tillstånd till fortsatt verksamhet vid Tärnsjö Ånggarveri AB, Tärnsjö. 1976-03-31 dnr: 341-76.

² Se Länsarbetsnämndens i Västmanlands läns beslut den 9 oktober 1947.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

2011-01-12

Diarienummer

575-4570-10

att spillvatten från garveriet släpptes ut i Tärnsjön men att det fanns önskemål om att spillvattnet istället skulle släppas ut västerut, förslagsvis mot Gäddeån.³

Enligt muntliga uppgifter från en person som var med och byggde det kommunala reningsverket, 1958, fanns det redan innan reningsverket byggdes två kommunala avloppsledningar som gick ut i recipienten uppströms Nordmyrasjön. Ett av dessa transporterade avloppsvatten från garveriet och den norra delen av samhället. Avloppsledningen finns utritad på en arbetsplan/rörnätplan över vattenförsörjning och avlopp från 1956 framtagen av ingenjörfirman Westman & Challis. Garveriet har alltså anslutit sitt avloppsvatten till det kommunala nätet någon gång mellan åren 1953 och 1958. Se vidare avsnitt 4.2.

Garveriverksamhet har bedrivits på två olika platser invid Tärnsjön. Orenat avloppsvatten främst från sköljning av hudarna har släppts ut i sjön från det gamla garveriet under perioden 1873-1946 och åtminstone delvis renat avloppsvatten har släppts ut av det nya garveriet från 1946 fram till någon gång mellan åren 1953 och 1958. Den rening som skedde innan 1960 var av mekanisk karaktär och hade troligen mycket liten påverkan på kromhalten i det utgående avloppsvattnet.

Kromgarvningen upphörde 1988 då företaget återgick till helt vegetabiliska garvningsmetoder. Tärnsjö Ånggarveri AB gick i konkurs 1993 och det då nybildade bolaget Tärnsjö Garveri AB köpte bl.a. maskiner och byggnader av konkursboet. Före konkursen av arbetade 85 anställda i garveriet och när det nya bolaget bildades anställdes 27 av dessa. Idag drivs garveriet av bolaget Tärnsjö Garveri AB. Bolaget har aldrig använt krom i sin tillverkning och har således inte bidragit till någon kromförorening.

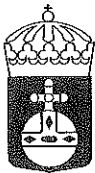
På fastigheten Tärn 2:44 har även en såg och en kvarn tidigare funnits. Verksamheten Tärnsjö Såg och Kvarn AB började 1899. År 1936 brann sågen och snickeriet ner medan kvarnen och ångmaskinen klarade sig. De eldhärjade delarna byggdes upp igen samma år. År 1956 lades sågverksamheten ner och i början av 1970-talet upphörde snickeriet. År 1976 brann sågen och kvarnen ner helt. Vid sågen fanns två ångmaskiner som även nyttjades av Tärnsjö Ånggarveri.

Vid garvning uppkommer avfall såsom hudavfall, falsspån (hyvelspån från hudar), hår, rens, limläder, fett mm. Detta avfall deponerades enligt muntliga uppgifter från en tidigare anställd på en tipp mellan Tärnsjö och Kerstinbo fram tills att anläggningen vid Gäddeån mosse togs i drift. Se vidare avsnitt 4.3.

4.2 Nordmyrasjön

Redan innan reningsverket byggdes leddes avloppsvatten från det kommunala nätet ut i den belastade recipienten uppströms Nordmyrasjön. I juli 1959 togs det kommunala reningsverket i drift och ett år senare anslöts avloppsvattnet från den norra delen av samhället och Tärnsjö Ånggarveri. Efter anslutningen försämrades effekten vid reningsverket. Det stod tidigt klart att det var det industriella avloppsvattnet från Tärnsjö Ånggarveri som störde reningen. 1970-1973 byggdes reningsverket ut med en

³ Se Betr. Reningsverk m.m. för spillvatten från garveriet. Ingenjörfirman Westman Challis 15/4 1953.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

2011-01-12

Diarienummer
575-4570-10

anläggning för kemisk fällning. Fällningen fungerade dock inte tillfredställande, problemen orsakades fortfarande av karaktären på avloppsvattnet från garveriet. Under de följande åren togs ett antal förslag fram för att förbättra situationen. I 1976 års tillståndsprövning i koncessionsnämnden gavs kommunen tillstånd till fortsatt drift under förutsättning att man förbättrade sedimenteringen och kompletterade reningen genom tillsatts av en polymer. I garveriets tillståndsprövning från samma år ålades bolaget att förbättra utjämningen av sitt avloppsvatten samt förbehandla vattnet genom luftning.⁴

Naturvårdsverket överklagade 1977 besluten i de båda ärendena då man menade att de föreslagna åtgärderna inte skulle få någon nämnvärd betydelse.⁵ Regeringen avgjorde ärendet 1979 och den föreslagna förbehandlingsanläggningen vid garveriet stod färdig 1982. Förbehandlingsanläggningen används fortfarande men har modifierats till att passa dagens processer.

Under de följande åren utfördes försök med biologisk rening utan att halterna i det utgående avloppsvattnet vid reningsverket förbättrades nämnvärt. Efter en lång utredningstid beslutades det 1988 att reningsverket skulle byggas ut och att inkommande avloppsvatten från garveriet och samhället skulle behandlas separat i skilda aktivslamanläggningar. De två olika vattnen blandades, flockades, fälldes, filtrerades och avleddes sedan till recipienten.⁶ 1988 upphörde garveriet med kromgarvning och det inkommande avloppsvattnet innehöll efter detta år inte längre krom.

4.3 Gäddsjö mosse

I syfte att minska belastningen på kommunens reningsverk föreslås det i en rapport från 1965 att de mest förorenade processbaden från Tärnsjö Ånggarveri skulle borttransporteras till en lämplig upplagsplats.⁷ I Nora kommuns hälsovårdsnämnds protokoll från 1966 framgår att processvatten från garveriet deponerades på Gäddsjö mosse. I ett nyttjanderättsavtal från 1968 upplåter fastighetsägaren delar av fastigheten Gäddsjö 4:7 till kommunen som "uppsamlingsplats för kommunens avfall från reningsverket, s.k. rötslam, och från latrinkärl m.m. samt kromhaltigt slam från Tärnsjö Ånggarveri AB".

1973 togs den kemiska fällningen vid det kommunala reningsverket i drift. Avloppsvatten från garveriet avleddes efter viss slamavskiljning till det kommunala reningsverket. Det uppkomna slammet, både vid reningsverket och vid garveriet, deponerades på Gäddsjö mosse. I kommunens ansökan om dispens från skyldigheten att söka tillstånd hos koncessionsnämnden från 1973 framgår det att slammängderna vid tidpunkten beräknades uppgå till 4 m³/dygn från reningsverket samt 7 m³/dygn från garveriet. I samma dokument framgår även att slam deponerats på platsen sedan 1970.⁸

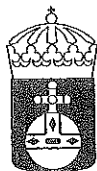
⁴ Se Heby kommun Tärnsjö avloppsreningsverk kort historik. VIAK AB. 1979-03-15.

⁵ Se Brev från Naturvårdsverket till koncessionsnämnden för miljöskydd 1987-12-01

⁶ Se Koncessionsnämndens beslut 1988-03-29, nr 56/88

⁷ Se Heby kommun Tärnsjö avloppsreningsverk kort historik. VIAK AB. 1979-03-15.

⁸ Se Dispens från skyldighet att hos koncessionsnämnden för miljöskydd ansöka om tillstånd att deponera avloppsslam inom fastigheten Gäddsjö 4:7 (Gäddsjömossen) Nora socken Heby kommun. Sökande Heby kommun.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

2011-01-12 Diarienummer
575-4570-10

Deponeringen skedde i äldre torvschakt. Schakten vallades in för att hindra slammet från att svämma över och öppningar mot oanvända schakt tätades med enkel spont. Nya schakt togs även upp för att utöka kapaciteten.

1973 års dispens från skyldigheten att söka tillstånd hos Koncessionsnämnden var tidsbegränsad. Deponeringen tillståndsprövades 1976 inom ramen för prövningen av utsläpp av avloppsvatten från avloppsreningsverket respektive Tärnsjö Ånggarveri AB. Koncessionsnämnden konstaterar i tillståndsprövningen att "den nuvarande slamhanteringen med deponering av oavvattnat slam på Gäddsjö mosse uppfyller inte de krav som numera skäligen kan ställas från miljövärdsynpunkt". I villkorspunkterna för kommunens tillstånd för avloppsreningsverket åläggs kommunen att senast den 31 december 1979 ta fram ett förslag till fortsatt slamhantering.⁹ Samma villkor återfinns i garveriets tillstånd från samma år.¹⁰ Kommunen och garveriet ansökte 1980 om förlängning av utredningstiden beträffande deponering av slam på Gäddsjö mosse. Uppskovet beviljades och ytterligare uppskov beviljades under de närmast följande åren.

Deponeringen av slam från Tärnsjö Ånggarveri pågick fram till 1988 då företaget upphörde med kromgarvning. Kommunen fortsatte att deponera reningsverksslam på platsen fram till år 1990. Efter att deponeringen upphört stängslades området in av kommunen.¹¹

5. Områdesbeskrivning

5.1 Tärn 6:1, Nora Prästgård 2:44 och Tärnsjön

Både det gamla och det nya garveriet ligger invid sjön Tärnsjön. Det gamla garveriet ligger väster om sjön och inrymmer idag ett plåtslageri. Det nya garveriet ligger norr om sjön och här bedriver det nuvarande bolaget Tärnsjö Garveri AB vegetabiliskt garveri. Sjön är belägen på en rullstensås i utkanten av samhället Tärnsjö. Området omges i huvudsak av skog med det finns ett fåtal bostadshus i närheten av de aktuella fastigheterna. Området är beläget inom inre skyddsområde för vattentäkt. Tärnsjö garveri tar sitt vatten från en dricksvattentäkt på fastigheten Nora Prästgård 2:44.

5.2 Nordmyrasjön

Nordmyrasjön ligger 3 km väster om Tärnsjö samhälle. Avloppsvattnet från garveriet går idag i separata ledningar direkt till Tärnsjö avloppsreningsverk. Utgående behandlat avloppsvatten släpps ut från reningsverket i en mindre bäck uppströms Nordmyrasjön. Ca 500 meter nedströms reningsverket möter bäcken ett något större vattendrag som utgör utloppet från Gäddsjön och myrområdena i norr. Vattendraget mynnar i Nordmyrasjön som står i förbindelse med Andersboviken i Färnebofjärden.

5.3 Gäddsjö mosse

Gäddsjö mosse är belägen 3 km nordost om Tärnsjö samhälle. På mossen har det fram till slutet av 1950-talet brutits torv. Deponeringen har skett i de övergivna torvschakten.

⁹ Se Koncessionsnämndens beslut 1977-07-01, nr 98/77.

¹⁰ Se Koncessionsnämndens beslut 1977-07-01, nr 99/77.

¹¹ Se brev från Länsstyrelsen i Västmanlands län till MHN Heby. Inhägnad av slamupplag vid Gäddsjö mosse 1988-10-07. 11.1949-897-88.

2011-01-12

Diarienummer
575-4570-10

I den efterbehandlingsplan som togs fram 1993 uppskattas anläggningsområdet till 300 × 200 meter och medeldjupet uppskattas till 1,5 meter. Avrinningen sker i huvudsak via ett dikessystem norr om deponeringsplatsen. Enligt SGU:s hydrogeologiska karta löper en gräns mellan två delavrinningsområden strax söder om deponin. Området är idag inhägnat.

6. Föroreningssituation och behov av fortsatta undersökningar

Kromgarvning är en process som typiskt sett orsakat föroreningar i mark, grundvatten, ytvatten och sediment. Tärnsjö Ånggarveri har använt kromgarvning under lång tid både i verksamheten på Tärn 6:1 och Nora Prästgård 2:44.

6.1 Tärn 6:1, Nora Prästgård 2:44 och Tärnsjön

En provtagning i från 1971 visade på mycket höga halter av krom i sedimenten i Tärnsjön.

2004 utförde Länsstyrelsen i Västmanlands län en inventering enligt Naturvårdsverkets MIFO-metodiken, fas 1. Området tilldelades då riskklass 1 dels på grund av att föroreningar, främst i sediment, är kända och dels för att garveriet är beläget inom inre skyddsområde för vattentäkt.

Under 2010 har Kemakta Konsult AB genomfört översiktliga undersökningar (MIFO fas 2) av sedimenten och ytvattnet i Tärnsjön, samt jord- och grundvatten i delar av området runt sjön.¹² Den högsta uppmätta halten av krom i sedimenten uppmättes till 257 000 mg/kg TS. En grov uppskattning visar att det finns kromföroreningar i en sedimentvolym om ca 10 000 m³. Krom påträffas även i vattenfasen i Tärnsjön med en halt på 66 µg/l i bottenvattnet.

Spridningsförutsättningarna i mark och grundvatten över sjöns lerlager till omgivande åsgrundvatten bedömdes som mycket stora även om spridningen från sjön inte helt kan säkerställas med tillgänglig information. Tidigare undersökningar rapporterar att sjön underlagras av ett tätande lerlager, dock påträffas krom i grundvattnet i omgivningarna kring sjön, vilket skulle kunna ha orsakats av en spridning av föroreningar från sjön. Känsligheten för grundvatten bedöms som mycket stor då närliggande vattentäkter, såväl kommunal som enskild brunn tillhörande det nuvarande garveriet, utnyttjas för dricksvattenändamål.

Baserat på det faktum att mycket höga halter av krom påträffats i sedimenten i Tärnsjön och har påvisats i grundvattnet i omgivningarna samt att området är beläget inom inre vattenskyddsområde, gör Länsstyrelsen i dagsläget bedömningen att objekt kan utgöra ett akut hot mot den kommunala vattentäkten. Objektet klassas därmed som riskklass 1 samt som ett akut objekt enligt Naturvårdsverkets definitioner och det är mycket angeläget att utreda riskerna med föroreningen vidare. Omfattningen av förorenings-spridningen är i dagsläget inte helt klarlagd. Ytterligare undersökningar behövs för att klargöra strömningsmönster i åsen samt för att utreda förekomst och utbredning av det lerskikt som ska underlagra sjön. Vidare provtagning av sedimenten behövs även för att avgränsa föroreningen.

¹² Se Översiktliga undersökningar vid f.d. Tärnsjö Ånggarveri. Kemakta AR 2010-09-01

Enligt uppgift har ingen impregneringsverksamhet förekommit vid sågen på fastighet Tärn 2:44. Därmed finns i dagsläget ingen misstanke om förorening till följd av den verksamhet som bedrivits vid sågen.

6.2 Nordmyrasjön

I kommunens ansökan till koncessionsnämnden 1976 avseende Tärnsjö avloppsreningsverk framgår det att gjorda undersökningar i recipienten "visar på mycket höga halter ammonium, totalkväve och totalfosfor". I ett examensarbete från Uppsala Universitet 1983 konstaterades en kraftig kromförorening i både recipienten och Nordmyrasjön. I sedimentproverna kunde en tydlig ökning av kromhalten ses vid ca 15 centimeters djup. Halterna avtog med avståndet från reningsverket.¹³ Recipienten nedströms Nordmyrasjön och Nordmyrasjön är inte inventerade eller riskklassade enligt MIFO. Länsstyrelsen uppskattar dock riskklassen till riskklass 1. För att kunna göra en bedömning av behovet av efterbehandlingsåtgärder anser Länsstyrelsen att det är mycket angeläget att göra undersökningar och utredningar motsvarande en förstudie enligt Naturvårdsverkets kvalitetsmanual.

6.3 Gäddsjö mosse

I efterbehandlingsplanen från 1993 uppskattas mängden förorenat slam till 90 000 m³. Kromhalten i det deponerade slammet minskade något under verksamhetstiden men kan förväntas variera mellan 500 och 3000 mg/kg TS. I samband med att efterbehandlingsplanen upprättades provtogs torven i botten på slamcellerna. Torven i den översta halvmetern var kraftigt förorenad av krom. Halterna minskade dock snabbt till naturliga bakgrundshalter på tre meters djup.¹⁴

Ytvattnet i anslutning till deponin har provtagits som en del av ett kontrollprogram under tiden anläggningen fortfarande var i drift. Vid en punkt 3 km norr om anläggningen uppmättes mycket höga kromhalter vid ett måttillfälle. I samband med att efterbehandlingsplanen upprättades provtogs denna punkt igen utan att återfinna några anmärkningsvärda halter. Samma undersökning visade dock på allvarliga kromhalter i en vattensamling precis invid deponin. I efterbehandlingsplanen rekommenderas det att deponin förses med ett sammanhängande täckskikt. Denna åtgärd har inte utförts.

Gäddsjö mosse inventerades 2009 inom ramen för ett samarbetsavtal mellan Länsstyrelsen i Uppsala län och Heby kommun. Deponin riskklassades till riskklass 2. Som motiv angavs framför allt de stora spridningsförutsättningarna.

Inför en dikesrensning gjordes 2010 en provtagning av sedimenten i dikessystemet norr om deponin¹⁵. Inga anmärkningsvärt höga halter, i jämförelsen med Naturvårdsverkets bedömningsrunder för sediment i sjöar och vatten drag, hittades.

Länsstyrelsen egeninitierade tillsynsarbete avseende förorenade områden prioriterar i dagsläget riskklass 1 objekt och Länsstyrelsen kommer därför inte omedelbart att driva

¹³ Se KROM En utredning rörande halter i närheten av Tärnsjö Ånggarveri AB Uppsala Universitet. 1983.

¹⁴ Se Efterbehandlingsplan för deponeringen, Gäddsjö mosse. Ulf Quarfort. 1993.

¹⁵ Se Undersökning nedströms Gäddsjömossen inför dikesrensning. UVAT. 2010-12-06.

frågan vidare, då Gäddsjö mosse har riskklassats till riskklass 2. Länsstyrelsen konstaterar dock att det är angeläget att utreda föroreningssituationen vidare.

7. Verksamhetsutövare

1873 – 1936 bedrevs garveri på fastigheten Tärn 6:1 med olika verksamhetsutövare.

1936-1992 Tärnsjö Ånggarveri Aktiebolag, organisationsnummer 556034-9176

Bedrev garveriverksamhet först på fastigheten Tärn 6:1 och sedan på fastigheten Nora Prästgård 2:44. Verksamheten bestod av vegetabilisk garvning, kromgarvning (1920-talet till 1988), målning av läder och sadelmakerihantering. Mellan åren ca 1970 till ca 1988 deponerades kromhaltigt slam på Gäddsjö mosse. Bolaget gick i konkurs 1995-10-16.

1993- Tärnsjö Garveri Aktiebolag, organisationsnummer 556474-7797

Bedriver garveriverksamhet med vegetabilisk garvning, färgning samt sadelmakerihantering på fastigheten Nora Prästgård 2:44.

Tärnsjö avloppsreningsverk, Heby kommun

Avloppsreningsverk på fastigheten Nora Prästgård 2:208. Reningsverket stod färdigt 1959 och är i drift idag. Mellan åren ca 1970 till ca 1990 deponerades slam från verket på Gäddsjö mosse.

1984 - SI byggplåt AB, enskild firma, organisationsnummer 9 450806-6935-1.

Bedriver byggnadsplåtslageri på gamla garveriets fastighet Tärn 6:1.

8. Fastighetsägare

Tärn 2:44 förvärvades 1993 av Tärnsjö Ånggarveri AB (556474-7797).

Tärn 6:1 förvärvades 1976 av en privatperson.

Nora Prästgård 2:1 ägs av Svenska kyrkans prästlönетillgång. Fastigheten lagfördes 2003-02-07 i samband med att kyrkan skildes från staten. Kyrkan ägde marken även innan det ovan nämnda datumet.

Gäddsjö 4:7 ägs av fyra privatpersoner. Fastigheten överläts som gåva 1966 resp. 1991.

Nordmyrasjön och recipienten uppströms Nordmyrasjön omfattar ett flertal fastigheter:

Nora Prästgård 2:228, Nora Prästgård 2:1, Nora Nordmyra 5:1, Nora Ulebo 3:7, Nora Ulebo 1:5, Ljustbäck 3:9, Ljustbäck 2:4 och Nora Andersbo 1:1. Tre allmänningar omfattas också av området nämligen Nora Prästgård, Nora Nolmyra och Östa.

Ljustbäck 3:9, Nora Andersbo 1:1, Nora Prästgård 2:228 har alla tre förvärvats efter den första januari 1999. Ljustbäck 3:9 förvärvades 2002 av fyra privatpersoner, Nora

2011-01-12

Diarienummer
575-4570-10

Andersbo 1:1 förvärvades 2003 av Bergvik Skog Väst AB (556610-5358) och Nora Prästgård 2:228 förvärvade 2007 av två privatpersoner.

9. Allmänt om miljöbalken (1998:808)

9.1 Tillämpningsområde m.m.

Målet med miljöbalken (MB) är att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. Balken är tillämplig på alla verksamheter eller åtgärder som inte är av försumbar betydelse för balkens mål. Alla typer av åtgärder som kan få betydelse för de intressen som balken avser att skydda berörs, såväl för enskilda som näringsidkare.

Det offentligrättsliga ansvaret för förorenade områden regleras främst i 2 kap och 10 kap MB. Den grundläggande regeln om ansvar för efterbehandling finns i 2 kap 8 § MB. Den anger att det är den eller de som orsakat skada eller olägenhet för miljön som ansvarar – i skäligen omfattning – till dess skadan upphört. Bestämmelsen bygger på den internationellt erkända principen om att det är förorenaren som ska betala, den s.k. Polluter Pays Principle (PPP). Skyldigheten att avhjälpa skada kan uppfyllas genom faktiska åtgärder eller genom att den ansvarige bekostar åtgärder som vidtas av någon annan.

Fördjupade regler om ansvaret för förorenade områden finns i 10 kap MB. Den 1 augusti fick kapitlet en ny lydelse. Enligt övergångsbestämmelserna ska dock de äldre bestämmelserna fortfarande gälla i fråga om miljöskador som orsakats av utsläpp, händelser eller tillbud som har ägt rum före den 1 augusti 2007, eller som ägt rum senare men härrör från verksamhet eller åtgärd som avslutats före den 1 augusti 2007. De äldre bestämmelserna gäller således för den nu aktuella föroreningssituationen vid Tärnsjö Ånggarveri.

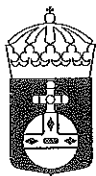
Bestämmelserna i 10 kapitlet om förorenade områden är tillämpliga på mark- och vattenområden samt byggnader och anläggningar som är förorenade och där dessa förhållanden innebär en risk för skador på människors hälsa eller miljön. Området måste således vara konstaterat förorenat för att kapitlet ska vara tillämpligt.¹⁶ Regelkonstruktionen utgår från att ansvarbestämmelserna gäller för hela det område som är förorenat, oavsett fastighetsgränser.¹⁷ När det gäller bedömningen av föroreningens skadlighet för människor eller miljön är det tillräckligt att visa på en risk för en sådan skada. Risker behöver inte vara särskilt stora utan det torde räcka med att det inte kan uteslutas att en skada eller olägenhet kan komma att uppstå.¹⁸

Om det bara föreligger misstanke om förorening är 10 kapitlet inte tillämpligt. Krav på att vidta nödvändiga försiktighetsåtgärder eller genomföra undersökningar i området kan då istället riktas mot ansvarig adressat med stöd av 2 kap MB respektive 26 kap 22 § MB.

¹⁶ Se vidare MÖD 2010:17.

¹⁷ Med undantag för fastighetsägarens ansvar enligt 10 kap 3 § MB. Fastighetsägarens ansvar är bara kopplat till den egna fastigheten.

¹⁸ Se MÖD 2010:31 och miljödomstolen i Vänersborg, dom 2008-05-22, mål nr M 1808-07 (ej överklagat).

2011-01-12

Diarienummer
575-4570-10

9.2 Verksamhetsutövaransvar - första ansvarskretsen (10 kap 2 § MB)

Även 10 kap MB utgår från principen att förorenaren betalar varför det primärt är den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som har bidragit till föroreningen (verksamhetsutövaren) som ansvarar för *efterbehandlingen* av ett förorenat området. Enligt 10 kap 8 § MB har verksamhetsutövaren ett motsvarande ansvar för att *utreda* föroreningar inom området. Omfattningen av ansvaret avgörs efter en särskild skälighetsavvägning.

Normalt är det inte svårt att avgöra vem som är eller har varit utövare av en verksamhet.¹⁹ Om verksamheten överläts kan krav istället riktas mot den som övertar verksamheten. Tillstånd kopplade till verksamheten går automatiskt över på förvärvaren.²⁰ Av den praxis som vuxit fram på området framgår att den som tar över en verksamhet i princip övertar såväl rättigheter som skyldigheter.²¹ Enligt Miljööverdomstolen gäller detta även vid inkrämsförvärv.²² Frågan om ansvar vid inkrämsförvärv har även prövats av miljödomstolen i Umeå.²³ Omständigheterna i målet var sådana att ett bolag under åren 1971 till 1998 bedrivit verksamhet i form av träimpregnering. När bolaget gick i konkurs förvärvade ett annat bolag maskinparken från konkursboet och fortsatte att bedriva träimpregnering fram till 2002. Enligt domstolen ansågs bolaget därmed "ha tagit över verksamheten från den tidigare verksamhetsutövaren och är därför att anse som verksamhetsutövare enligt 10 kap 2 § miljöbalken." Domen överklagades men Miljööverdomstolen beviljade inte prövningstillstånd.²⁴

Enligt reglerna om efterbehandlingsansvar är det "verksamheten" och inte verksamhetsutövaren som ska ha bidragit till föroreningen. Ansvaret för den som övertar en verksamhet kan således även omfatta den tidigare verksamhetsutövarens bidrag till en förorening. Detta innebär att den nye verksamhetsutövaren inte rent faktiskt behöver ha bidragit till föroreningen för att bli efterbehandlingsansvarig enligt 10 kap MB. I MÖD 2003:127 hade ett bolag, genom inkrämsförvärv, förvärvat en verksamhet som under många år hanterat PCB-haltigt skrot. Hanteringen hade medfört föroreningar i Umeälven. Trots att hanteringen av PCB inom verksamheten upphört före förvärvet ansåg MÖD att bolaget var rätt adressat för krav enligt 10 kap 2 § MB eftersom bolaget fortsatt att bedriva den verksamhet som orsakat föroreningen.

Den tidigare verksamhetsutövaren blir dock inte befriad från sin del av miljöskulden. Efterbehandlingsansvar preskriberas inte. Enligt förarbetena ska tillsynsmyndigheten i första hand rikta föreläggande och beslut mot en pågående verksamhet även om det finns tidigare verksamhetsutövare. Detta gäller framför allt vid tillståndspliktiga verksamheter eftersom tillståndet kan behöva omprövas. Tillsynsmyndigheten har dock

¹⁹ Den som har den faktiska och rättsliga möjligheten att vidta en åtgärd har i praxis betraktats som verksamhetsutövare, se t.ex. MÖD 2005:64.

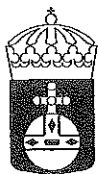
²⁰ Se t.ex. KN 126/91, MÖD 2005:29 och Bengtsson m.fl., Miljöbalken – En kommentar, suppl. 7 2008, Del 1 s 10:11.

²¹ Se t.ex. MÖD 2003:127, KN 126/91 och KN B 156/96.

²² Se MÖD 2003:127.

²³ Miljödomstolen i Umeås dom, 2008-02-07, mål nr. M 1659-07.

²⁴ Miljööverdomstolens dom 2008-04-04, mål nr M 1785-08.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

2011-01-12 Diarienummer
575-4570-10

rätt att rikta sig till den eller de verksamhetsutövare som myndigheten finner lämpligt, det vill säga mot tidigare och/eller nuvarande verksamhetsutövare.²⁵

Reglerna om verksamhetsutövarens ansvar har avgränsats tidsmässigt genom särskilda övergångsbestämmelser till miljöbalken.²⁶ Av dessa framgår att balkens regler om skyldighet att avhjälpa skada eller olägenhet i 2 kap 8 § MB och reglerna om efterbehandlingsansvar i 10 kap 2 § MB ska tillämpas i fråga om miljöfarlig verksamhet vars *faktiska drift* har pågått efter den 30 juni 1969. Har verksamheten lagts ned dessförinnan är reglerna inte tillämpliga. Avgörande är om *huvudverksamheten* har fortsatt i drift efter nämnda datum.²⁷ Om delar av en verksamhet lagts ned före 1969 omfattas de likväl av efterbehandlingsansvaret om huvudverksamheten drivits vidare därefter.

9.3 Specialfall av verksamhetsutövaransvar – förvaringsfall

Ett specialfall av verksamhetsutövaransvar är så kallade "förvaringsfall". Förvaringsfall föreligger typiskt sett när en fastighetsägare förvarar avfall eller miljöpåverkande ämnen som t.ex. miljöfarliga kemikalier på sin fastighet. Det krävs med andra ord inte en faktisk drift för att förvaringen ska skapa en situation där fastighetsägaren betecknas som "verksamhetsutövare". Inte heller krävs det att fastighetsägaren har bidragit till uppkomsten av förvaringsfallet för att ansvar ska föreligga.

Vid förvaringsfall är det enligt 9 kap 1 § 2 p MB själva risken för att skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön ska uppstå som gör att tillsynsmyndigheten kan kräva förebyggande åtgärder enligt 2 kap 3 § MB. Eftersom fastighetsägaren betraktas som verksamhetsutövare i förvaringsfall är denne ansvarig för att förebyggande åtgärder vidtas.²⁸ Orimliga effekter av markägaransvaret kan undvikas genom den skälighetsavvägning som ska göras enligt 2 kap 7 § MB.

Om förvaringen orsakar en förorening, t.ex. att tunnor börjar läcka till omgivningen, kan fastighetsägaren även bli efterbehandlingsansvarig såsom verksamhetsutövare enligt 10 kap 2 § MB.²⁹ I enlighet med principen om att förorenaren betalar bör dock fastighetsägarens ansvar vara underställt den faktiske förorenaren.³⁰ Krav ska således i första hand riktas mot den verksamhetsutövare som bedrivit den aktiva verksamheten som bidragit till föroreningen. Om fullt ansvar inte kan utkrävas av verksamhetsutövaren, t.ex. för att denne inte går att finna eller har gått i konkurs, kan krav istället riktas mot fastighetsägaren såsom verksamhetsutövare i förvaringsfall.

Förutsättningarna för förvaringsfall har preciserats något genom praxis. Det utmärkande för förvaringsfallen har enligt MÖD varit att det förvarade avfallet eller

²⁵ Se prop. 1997/98:45 del I, s 361 och del II, s 119. Se även MÖD 2003:127.

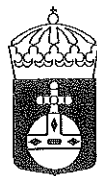
²⁶ 8 § lag (1998:811) om införande av miljöbalken (MBP).

²⁷ Se t.ex. MÖD 2008:11 och MÖD 2005:30.

²⁸ Se t.ex. KN B 31/91 och KN B 249/94 även om begreppet "förvaringsfall" inte användes vid tidpunkten. Se vidare Naturvårdsverkets rapport 5242, s 44 ff.

²⁹ Se prop. 1997/98:45, del II, s 118 f. Se vidare Naturvårdsverkets rapport 5242, s 48 f.

³⁰ Prop. 1997/98:45, del I, s 361. Se även Naturvårdsverkets rapport 5242, s 49 och MÖD 2010:10 och 2010:11 där principen om förorenar betalar lyfts fram som grundläggande för reglerna enligt 10 kap MB.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

2011-01-12

Diarienummer
575-4570-10

materialet varit väl avgränsat från omgivningen.³¹ Det har exempelvis varit inneslutet i tunnor (MÖD 2009:31) legat i en urinbrunn (RÅ 1997 ref 12) och i cisterner (KN B 31/91). I MÖD 2008:11 fann Miljööverdomstolen att mark innehållande avfall utgör ett förorenat område på vilket 10 kap MB är tillämpligt och där bolaget genom vars verksamhet avfallet uppkommit har undersökningsansvaret.³² Vidare har MÖD slagit fast att en verksamhetsutövare kan anses fortsätta bedriva verksamhet i form av förvaring på annans mark även sedan den ursprungliga verksamheten upphört och utövaren lämnat platsen.³³ Domstolen angav att enbart det förhållandet att det förvaras avfall på en fastighet inte medför att fastighetsägaren kan hållas ansvarig. Det måste finnas ytterligare omständigheter för att anse att fastighetsägaren är verksamhetsutövare och därigenom ansvarig, t.ex. accepterande av verksamheten, upptäckt vid förvärv eller underlåtenhet att vidta åtgärder vid upptäckt.

9.4 Fastighetsägaransvar – andra ansvarskretsen (10 kap 3 §)

Finns det ingen verksamhetsutövare som kan utföra eller bekosta de undersökningar eller efterbehandlingsåtgärder som ska ske enligt bestämmelserna, blir den som äger eller har ägt fastigheten ansvarig oavsett om denne har bidragit till föroreningen eller ej. En förutsättning är dock att den förorenade fastigheten förvärvats efter den 1 januari 1999.³⁴ För att fastighetsägaren ska bli ansvarig krävs dessutom att han vid förvärvet kände till eller då borde ha upptäckt föroreningen. Den som förvärvat fastigheten som privatbostad kan bara bli ansvarig vid vetskap om föroreningen. Även fastighetsägarens ansvar är begränsat till vad som kan anses skäligt.

I 10 kapitlets lydelse innan den 1 augusti 2007 definieras inte vad lagstiftaren menar med förvärv. I lydelsen efter den 1 augusti 2007 definieras förvärv som 1. köp, byte eller gåva 2. tillskott till ett bolag eller en förening, eller 3. utdelning eller skifte från ett bolag eller en förening. Länsstyrelsen tolkar den nya lagtexten som ett klargörande och menar därför att definitionen av förvärvsbegreppet kan användas även för de fall där de äldre bestämmelserna ska tillämpas.

9.5 Skälighetsavvägning (10 kap 4 §)

Efterbehandlingsansvarets omfattning regleras i 10 kap 4 § MB och innebär att den ansvarige i skälig omfattning ska utreda, utföra eller bekosta de undersökningar och efterbehandlingsåtgärder som på grund av föroreningar behövs för att förebygga, hindra eller motverka att skada eller olägenhet uppstår för människors hälsa eller miljön. När ansvarets omfattning bestäms bör utgångspunkt vara att skador och olägenheter samt risk för skador och olägenheter undanröjs.³⁵ Skälighetsavvägningen sker i två steg. Inledningsvis görs en objektiv bedömning av vilka efterbehandlingsåtgärder som är miljömässigt motiverade och rimliga ur kostnadssynpunkt.³⁶ Därefter sker en bedömning av ansvarets omfattning mot bakgrund av faktorer på adressatens sida. Ansvar kan då komma att jämkas till viss del eller till och med ner till noll. Vid skälighetsavvägningen ska beaktas hur lång tid

³¹ Se MÖD 2010:11 och MÖD 2010:10.

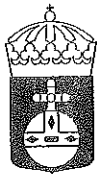
³² Se även MÖD 2010:11 och MÖD 2010:10.

³³ MÖD 2006:63.

³⁴ Se 10 kap 3 § MB och 15 § MBP.

³⁵ Prop. 1997/98:45, del II, s. 120 ff.

³⁶ Se t.ex. MÖD 2010:18 och 2010:24.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

2011-01-12 Diarienummer
575-4570-10

som har förflutit sedan föroreningarna ägt rum, vilken skyldighet den ansvarige hade att förhindra framtida skadeverkningar och omständigheterna i övrigt. Om en verksamhetsutövare visar att denne endast har bidragit till föroreningen i begränsad mån ska även detta beaktas.

Mot bakgrund av den praxis som vuxit fram från Miljööverdomstolen kan konstateras att utrymmet för jämkning av *utredningsansvaret* är mycket marginellt. I det ovan nämnda rättsfallet från 2003 jämkades inte undersökningsansvaret trots att det förelagda bolaget endast bidragit till föroreningen i begränsad omfattning.³⁷ I ett annat avgörande från 2005 hade den förorenande delen av verksamheten upphört före 1 juli 1969.³⁸ Miljööverdomstolen fann likväl att verksamhetsutövaren, genom att fortsätta driften av den miljöfarliga verksamheten efter den 30 juni 1969, var rätt adressat för krav på utredningar. Domstolen konstaterade att de efterfrågade undersökningarna syftade till att klargöra vilka åtgärder som i ett senare skede behövde vidtas för att komma tillrätta med föroreningssituationen. Eftersom det i målet endast var fråga om att vidta undersökningar fann domstolen det skäligt att ålägga bolaget att utföra dessa.

Beträffande ansvaret för *saneringsåtgärder* har Miljööverdomstolen gett större utrymme för jämkning. Domstolen betonar dock att en alltför generös tillämpning av bestämmelsen skulle motverka syftet med reglerna i 10 kap, vilket är att skapa garantier för att förorenade områden blir föremål för efterbehandling utan att det belastar statsbudgeten.³⁹

I två rättsfall från 2010 var omständigheterna sådana att en stor del av föroreningarna ägt rum före 1 juli 1969.⁴⁰ Med tidsaspekten som jämningsgrund fann Miljööverdomstolen att ansvar för föroreningar som uppkommit före och under 1950-talet i princip bör jämkas till noll. För föroreningar som uppstått därefter fram till 1969 ansågs adressaterna i båda fallen ha ett begränsat ansvar. För tiden efter 1969 fanns däremot inte skäl att jämkas med hänvisning till tidsaspekten. Den andra konkreta jämningsgrunden i 10 kap. 4 § MB hänför sig till verksamhetsutövarens följsamhet till dåtidens krav på försiktighetsmått. Att en verksamhet varit tillåten och bedrivits i enlighet med ett meddelat tillståndsbeslut utgör emellertid inte ensamt ett skäl för jämkning.⁴¹ Om en verksamhet har bedrivits i strid med gällande regler talar detta däremot i skärpande riktning vad avser ansvarets omfattning. En adressats bristande ekonomiska resurser utgör inte enligt MÖD ett skäl för jämkning av efterbehandlingsansvaret.⁴²

9.6 Solidariskt ansvar (10 kap 6 och 7 §§ MB)

Om det finns flera verksamhetsutövare som har bidragit till föroreningen har de ett solidariskt ansvar enligt 10 kap 6 § MB. Det solidariska ansvaret gäller i den utsträckning inte annat följer av att ansvaret är begränsat enligt 10 kap 4 § MB. Om en verksamhetsutövare visar att dennes bidrag till föroreningen är så obetydligt att det inte ensamt motiverar efterbehandling, ansvarar denne endast för det egna bidraget.

³⁷ MÖD 2003:127.

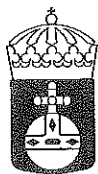
³⁸ MÖD 2005:30.

³⁹ Se MÖD 2010:24.

⁴⁰ MÖD 2010:18 och 2010:24.

⁴¹ Se MÖD 2010:31.

⁴² Se MÖD 2010:31.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

2011-01-12

Diarienummer
575-4570-10

Regeln om solidariskt ansvar är en förenklingsregel som syftar till att underlätta myndighetens arbete med att tillse att förorenade områden åtgärdas.⁴³ Även om förarbetena anger att myndigheten i första hand bör rikta sig mot den som för närvarande driver verksamheten, om verksamheten fortfarande pågår, är myndigheten fri att vända sig mot den eller de ansvariga som myndigheten finner lämpligt.⁴⁴ Den ansvarige har sedan möjlighet att genom regresstalan enligt 20 kap. 2 § 1 st 7 p MB ansöka om fördelning av det solidariska ansvaret för att på så sätt söka täckning för sina kostnader från annan eller andra verksamhetsutövare.

Även fastighetsägaransvaret inom den andra ansvarskretsen är solidariskt enligt 10 kap 7 § MB. I normalfallet bör det vara enklast att rikta kraven mot den som äger fastigheten för stunden. Enligt förarbetena bör fördelningen mellan fastighetsägare främst ske på så vis att en större del ska bäras av den som vid förvärvet hade kunskap om att området var förorenat före den fastighetsägare som endast borde ha insett det.⁴⁵

9.7 Obehörig vinst (10 kap 5 § MB)

Enligt 10 kap 5 § MB kan en fastighetsägare trots att denne har bedömts som fri från ansvar enligt 2-3 §§ i samma kapitel åläggas att i viss utsträckning svara för de kostnader som motsvaras av den värdeökning som en efterbehandling leder till. Regeln bör enligt förarbetena tillämpas med försiktighet.⁴⁶ Enligt Darpö kan regeln typiskt sett komma att tillämpas när det är fråga om fastighetsbolag som äger förorenade fastigheter i attraktiva lägen och där det skulle framstå som stötande att det allmänna skulle bekosta efterbehandlingen.⁴⁷

Den obehöriga vinsten ska beräknas utifrån den värdeökning som skett efter det att efterbehandlingen är utförd. Det är oklart hur en värdeökning ska beräknas, som t.ex. mot vilket värde som den efterbehandlade fastigheten relateras. Mot den köpeskilling fastighetsägaren en gång förvärvade fastigheten för, med avdrag för "normal" värdeökning, eller i förhållande till värdet på fastigheten omedelbart före saneringen? Den senare beräkningen förespråkas av Darpö då den bl.a. är enklare att genomföra. Tillämpningen kan dock innebära att fastighetsägaren drabbas oskäligt hårt för det fall att denne förvärvat fastigheten i god tro. Först sjunker värdet på fastigheten när föroreningen upptäcks och därefter ska han bidra till att bekosta efterbehandlingen. Enligt Darpö avhjälpas dock orimliga konsekvenser genom den skälighetsavvägning som ska göras. En fastighetsägare kan nämligen endast förpliktigas att i skälighetsutsträckning svara för den värdeökning som sker genom en sanering av fastigheten.

Bevisbördan för värdeökningen ligger på den som påstår att värdeökningen skett. Det finns inga bestämmelser i miljöbalken som reglerar förfarandet vid krav på ersättning gentemot fastighetsägaren eller vilken myndighet som skall driva ett sådant krav. Efter

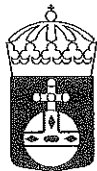
⁴³ Se prop. 1997/98:45, del I, s 360 f. Se även Naturvårdsverkets Rapport 5242, s 38 och Miljödomstolen i Växjö, dom 2005-03-24 i mål nr 495-05. Domen har inte överklagats.

⁴⁴ Se prop. 1997/98:45, del II, s 119 och del I, s 361.

⁴⁵ Prop. 1997/98:45 del II s 122.

⁴⁶ Prop. 1997/98:45, del II, s 121.

⁴⁷ Se Darpö, Naturvårdsverkets Rapport 5242, s 53.

att en efterbehandling genomförts bör dock talan kunna väckas av den myndighet som svarat för att efterbehandlingen kommit till stånd.⁴⁸

9.8 Ansvar för utredningskostnader (10 kap 8 § MB)

Trots frihet från ansvar enligt 10 kap 2 eller 3 §§ MB kan en fastighetsägare enligt 10 kap 8 § 2 st MB i skäligen utsträckning göras ansvarig för utredningskostnader under förutsättning att fastighetsägaren kan antas få nytta av utredningarna. Vid en skälighetsavvägning ska även personliga ekonomiska förhållanden vägas in liksom omständigheter i övrigt. Här kan således mer individuella omständigheter kopplade till fastighetsägarens egna förhållanden vägas in. Vad som avses med "nytta" framgår vare sig av lagtext eller förarbeten. Enligt Darpö kan det exempelvis röra sig om att de föroreningar som finns i området inverkar menligt på fastighetsägarens möjligheter att utnyttja fastigheten eller att denne kan ha nytta av undersökningarna i ett bygglovsärende.⁴⁹

10. Bedömning av ansvaret

10.1 Behov av ytterligare utredningar

Det finns idag inte tillräckligt utförliga undersökningar och utredningar för att göra en fördjupad riskbedömning för de nu aktuella områdena där riskerna för människa och miljö framgår. Dock är det klart konstaterat att samtliga områden är förorenade och således är 10 kap miljöbalken tillämpligt. För att klargöra föroreningssituationen krävs kompletterande undersökningar och utredningar i dessa områden enligt vad som översiktligt redogjorts för under avsnitt 6.

10.2 Ansvarig verksamhetsutövare enligt 10 kap 2 § MB

De områden som förorenats till följd av den verksamhet som bedrivits av Tärnsjö Ånggarveri AB (org.nr 556034-9176) kan delas in i tre huvudområden.

1. Fastigheten Tärn 6:1, Nora Prästgård 2:44 och Tärnsjön
2. Nordmyrasjön (som är förorenad av avloppsvatten från garveriet och det kommunala avloppsreningsverket)
3. Slamdeponin vid Gäddsjö mosse

Det föreligger för närvarande ingen misstanke om föroreningar till följd av den sågverksamhet som bedrivits på området. Det är därmed inte aktuellt att rikta krav mot någon eventuell verksamhetsutövare för denna verksamhet. Motsvarande bedömning gäller för den nu pågående plåtverkstaden som bedrivs på fastigheten Tärn 6:1.

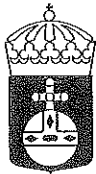
10.2.1 Tärn 6:1, Nora Prästgård 2:44 och Tärnsjön

Tärn 6:1

Beträffande den förorening som orsakats av den garveriverksamhet som bedrivits på fastigheten Tärn 6:1 mellan åren 1873 och 1946 gör Länsstyrelsen följande bedömning:

⁴⁸ Se vidare Bengtsson m.fl., Miljöbalken En kommentar, del 1, suppl. juli 2008, s 10:29.

⁴⁹ Se Darpö, Eftertanke och förutseende – en rättsvetenskaplig studie om ansvar och skyldigheter kring förorenade områden, Universitetsstryckeriet, Uppsala 2001, s 90.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

2011-01-12

Diarienummer
575-4570-10

För att ansvar för en verksamhet skall kunna ställas krävs att den har varit i faktisk drift efter 30 juni 1969 (8 § MBP). Avgörande för ansvar kopplat till verksamheten på Tärn 6:1 är således om det gamla garveriet kan anses ha varit i faktisk drift efter 30 juni 1969. En förutsättning för detta är att det gamla och det nya garveriet kan bedömas som en och samma verksamhet. Vad som framförallt talar emot detta är att verksamheten vid det gamla garveriet lades ner 1946 och flyttade till *en annan plats*. "Det förhållandet att ett företag bedrivit verksamhet på annan plats efter den 30 juni 1969 bör inte leda till att verksamheten inom det aktuella området anses ha pågått efter den tidpunkten, om det inte finns ett starkt geografiskt samband mellan verksamheten på de olika platserna."⁵⁰

Vad gäller de geografiska förhållandena har verksamheten före 1 juli 1969 flyttat från den västra sidan av Tärnsjön till den norra sidan om sjön. Med dagens lagstiftning skulle en lokaliseringsbedömning av verksamheten krävas för att starta upp verksamheten på den nya platsen. Fastigheterna skiljs bitvis åt av ett mindre skogsparti. Det finns i dagsläget inga uppgifter om att det finns föroreningar mellan fastigheterna. Däremot har garveriverksamheten på respektive fastighet förorenat samma recipient – Tärnsjön. I det tillståndsbeslut som gavs Tärnsjö Ånggarveri AB 1976 anges att fastigheten Tärn 6:1 visserligen ligger på samma fabriksområde men att den inte berörs av verksamheten vid företaget eftersom fastigheten utarrenderas och används för annat ändamål.⁵¹

Vid en sammantagen bedömning finner Länsstyrelsen att det gamla och det nya garveriet inte kan betraktas som en och samma verksamhet. Det nya garveriet har bedrivits på en annan plats i förhållande till det gamla garveriet och det enda geografiska samband som finns mellan platserna är att de ligger ca 200 meter ifrån varandra. Några föroreningar som sammanblandas mellan fastigheterna och som skulle kunna ge upphov till ett starkare geografiskt samband finns inte. Enligt länsstyrelsens kännedom avslutades verksamheten helt vid det gamla garveriet 1946 när det nya garveriet togs i drift. Någon parallell verksamhet förkom således inte. Länsstyrelsen bedömer därför att det inte går att rikta krav mot Tärnsjö Garveri AB beträffande ansvar för föroreningar som härrör från den gamla garveriverksamheten på fastigheten Tärn 6:1. Det gamla garveriet får därmed ses som en historisk lämning utan ansvarig adressat.

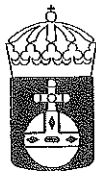
Nora Prästgård 2:44

Det nybildade bolaget Tärnsjö Garveri AB (556474-7797) förvärvade 1993 inkråmet samt fastigheten Nora Prästgård 2:44 av konkursboet efter Tärnsjö Ånggarveri AB och fortsatte därefter att bedriva garveriverksamhet på platsen. Tärnsjö Ånggarveri AB:s konkurs avslutades 1995-10-16.

När det gäller den förorening som orsakats av Tärnsjö Ånggarveri AB på fastigheten Nora Prästgård 2:44 gör Länsstyrelsen bedömningen att efterbehandlingsansvar enligt

⁵⁰ Se Remissversionen av en handbok, 2006-03-31, s 25 där hänvisning sker till KN B 265/96. KN:s avgörande berör emellertid ett förhållande där huvudverksamheten bedrivs kvar på samma plats men där delverksamhet lagts ner före 1 juli 1969. I det nu aktuella ärendet har hela verksamheten flyttats från platsen före 1969.

⁵¹ Se Ansökan om tillstånd till fortsatt verksamhet vid Tärnsjö Ånggarveri AB, Tärnsjö. 1976-03-31.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

2011-01-12 Diarienummer
575-4570-10

10 kap 2 § MB kan riktas mot Tärnsjö Garveri AB eftersom bolaget genom inkråmsförvärv har ett historiskt ansvar för de föroreningar som orsakats av den tidigare bedrivna garveriverksamheten liksom ett ansvar för eventuellt egna föroreningar. Att Tärnsjö Garveri AB aldrig använt krom i sin verksamhet förändrar inte bedömningen eftersom rättspraxis utvisar att även ansvaret för föroreningar som uppstått innan ett förvärv övergår i samband med en verksamhetsöverlåtelse.

Redan i praxis från KN och enligt uttalanden i förarbetena till miljöbalken⁵² uttalas att krav kan ställas på en verksamhetsutövare som övertagit en verksamhet från annan. Vid en överlåtelse av en verksamhet medföljer rättigheter och skyldigheter. Även Miljööverdomstolen har gett uttryck för uppfattningen att den som förvärvar en verksamhet blir ansvarig även för den tidigare verksamhetsutövarens bidrag till föroreningen. Den nya verksamhetsutövaren behöver alltså inte själv ha bidragit till föroreningen för att ansvar enligt 10 kap. 2 § MB ska kunna utkrävas. Även inkråmsförvärv är att betrakta som överlåtelse av en verksamhet om samma typ av verksamhet fortsätter i drift efter förvärvet. I det ovan nämnda rättsfallet MÖD 2003:127 hade företaget Arvamet, genom ett inkråmsförvärv, övertagit en skrotåtervinningsverksamhet som tidigare orsakat PCB-föroreningar till den omgivande miljön, bl.a. Umeälven. Miljööverdomstolen uttalade att "[d]en skrotningsverksamhet som bedrivits på fastigheterna bedrivs alltjämt, men sedan den 1 november 1999 av Arvamet som verksamhetsutövare." Vidare fann MÖD att det var utrett att PCB påträffats i Umeälven och att *verksamheten* orsakat dessa föroreningar liksom att den som tar över en verksamhet övertar i princip såväl rättigheter som skyldigheter. Krav om efterbehandlingsåtgärd kan därför riktas mot vem som helst av dem som bedrivit eller bedriver den förorenande verksamheten.

Det är Länsstyrelsens uppfattning att krav i första hand ska riktas mot den verksamhetsutövare som är den faktiske förorenaren, d.v.s. i det här ärendet Tärnsjö Ånggarveri AB. Bolaget har emellertid gått i konkurs och kan inte sökas som adressat för efterbehandlingsansvar. Kravet kan och bör därför istället riktas mot nuvarande ägaren, Tärnsjö Garveri AB.

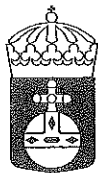
Tärnsjön

Den garveriverksamhet som bedrivits av Tärnsjö Ånggarveri AB på såväl fastigheten Tärn 6:1 som Nora Prästgård 2:44 har förorenat Tärnsjön. Eftersom 10 kap 2 § MB om verksamhetsutövarsansvar är begränsat i tiden enligt vad som ovan redogjorts för, bedömer Länsstyrelsen att det saknas ansvar för de föroreningar som orsakats av garveriverksamheten på fastigheten Tärn 6:1. Till den del som föroreningen orsakats av verksamheten på fastigheten Nora Prästgård 2:44, svarar i skälig utsträckning Tärnsjö Garveri AB såsom nuvarande verksamhetsutövare för garveriet.

10.2.2 Nordmyrasjön

Länsstyrelsen bedömer att ansvarig verksamhetsutövare för den förorening som orsakats av otillräckligt renat avloppsvatten är Tärnsjö avloppsreningsverk - Heby kommun, såsom ansvarig för det avloppsvatten som släppts ut från reningsverket. Även om föroreningen, främst krom, ursprungligen härstammade från garveriet måste avloppsreningsverket anses ha haft den faktiska och rättsliga möjligheten att förhindra

⁵² Prop. 1997/98:45, del 2, s 119

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

2011-01-12

Darienummer
575-4570-10

att otillräckligt renat avloppsvatten lämnade avloppsreningsverket. I Koncessionsnämndens beslut nr 56/88 angående ansökan om tillstånd att släppa ut avloppsvatten från tätbebyggelse m.m. (uppskjuten fråga) framhåller nämnden att "[d]et förhållandet att regeringen i 1979 års beslut förelagt bolaget att rena sitt avloppsvatten i en på närmare sätt angiven förbehandlingsanläggning utgör inge något hinder mot att i förevarande ärende lägga hela reningen på kommunen."⁵³

Mot bakgrund av ovan bedömer Länsstyrelsen att krav på undersökningar av Nordmyrasjön kan riktas mot Tärnsjö avloppsreningsverk – Heby kommun.

10.2.3 Gäddejö mosse

Även om deponeringen har skett i avgränsade schakt har det förvarade slammet svämmat över och spridit sig till omgivningarna. Länsstyrelsen betraktar därför deponin som ett förorenat område på vilket reglerna i 10 kap MB är tillämpligt.

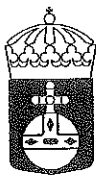
Enligt Länsstyrelsens bedömning får Heby kommun anses som huvudansvarig för deponin och ansvarig verksamhetsutövare enligt 10 kap 2 § MB. Kommunen ansökte 1973 om dispens från skyldigheten att hos Koncessionsnämnden söka tillstånd för deponeringen. Sådan dispens erhöles och förenades med vissa villkor.⁵⁴ 1976 ansökte kommunen hos KN om tillstånd till fortsatt drift vid avloppsreningsverket och tillstånd till fortsatt deponering av slam på Gäddejö mosse. Tillstånd meddelades för avloppsreningsverket men i villkorspunkt 7 angavs att förslag till val av deponeringsplats skulle lämnas vid en senare tidpunkt. Tills dess annat blev bestämt fick dock deponering fortsätta på Gäddejö mosse. Samma tillståndsvillkor vad gäller deponeringen på Gäddejö mosse gavs samma dag i beslut 99/77 beträffande tillstånd till fortsatt drift vid Tärnsjö Ånggarveri. Eftersom även Tärnsjö Ånggarveri gavs tillstånd att deponera på Gäddejö mosse anser Länsstyrelsen att även bolaget kan betraktas som ansvarig verksamhetsutövare enligt 10 kap 2 § MB för garveriets deponering. I KN:s beslut 178/80 avgörs i en gemensam prövning Heby kommuns och Tärnsjö Ånggarveris ändringsansökan av ovan nämnda villkorspunkt 7. De nya villkorspunkterna riktas mot såväl kommunen som garveriet och omfattar bl.a. krav på att vallarna kring deponeringsanläggningen ska förstärkas och att ytterligare fack för deponering ska iordningsställas.

Vad gäller rådigheten till fastigheten uppläts den genom nyttjanderättsavtal till kommunen 1968. I ett förlämningsavtal av nyttjanderätten anges i tillägg att även Tärnsjö Ånggarveri medges rätt att disponera området för slamdeponering, varvid vallar får byggas upp och ytterligare fack iordningsställas.

Enligt Länsstyrelsens bedömning får Heby kommun och Tärnsjö Garveri AB anses ha ett solidariskt efterbehandlingsansvar för deponeringsverksamheten vid Gäddejö mosse. Eftersom Länsstyrelsen ser Heby kommun som huvudansvarig för deponin anser Länsstyrelsen att krav på undersökningar av området i första hand ska riktas mot kommunen.

⁵³ Se koncessionsnämndens beslut 1988-03-29, nr 56/88.

⁵⁴ Se Länsstyrelsen i Västmanlands beslut 1973-07-20, ärende nr. 11.182-193-73.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

2011-01-12

Diarienummer

575-4570-10

10.3 Skälighetsavvägning

Tärnsjö Garveri AB

De krav som i ett första skede kan riktas mot Tärnsjö Garveri AB rör de undersökningar och utredningar av fastigheten Nora Prästgård 2:44 som behövs för att bedöma bl.a. risk och nödvändiga åtgärder. Att sådana undersökningar är miljömässigt motiverade framgår av beskrivningen ovan under avsnitt 6. Av gällande rätt framgår att jämkning av ansvaret inte gör sig gällande med samma styrka i fråga om undersökningar som för efterbehandlingsåtgärder. Ansvaret är enligt praxis mycket långtgående. Länsstyrelsen bedömer därför att någon grund för jämkning enligt 10 kap 4 § MB inte föreligger vad gäller nu nödvändiga undersökningar och utredningar av föroreningsituationen på Nora Prästgård 2:44.

Vad beträffar Bolagets ansvar att undersöka och utreda föroreningsituationen i Tärnsjön anser Länsstyrelsen det skäligt att Bolagets ansvar begränsas till de kostnader som kan hänföras till driften av ånggarveriet på fastigheten Nora Prästgård 2:44, motsvarande en fjärdedel.⁵⁵ Undersökningskostnaderna för de föroreningar i Tärnsjön som orsakats av det gamla garveriets verksamhet på fastigheten Tärn 6:1, motsvarande tre fjärdedelar, bör enligt Länsstyrelsens bedömning kunna finansieras av statliga bidragsmedel. Att ytterligare utredningar av Tärnsjön är miljömässigt motiverat framgår av avsnitt 6.

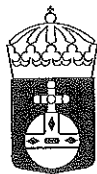
Undersökningskostnaderna för de föroreningar på fastigheten Tärn 6:1 som orsakats av det gamla garveriets verksamhet bör enligt Länsstyrelsens bedömning helt kunna täckas av statliga bidragsmedel.

Det saknas fortfarande tillräckligt underlag för att kunna fastställa om ett behov av saneringsåtgärder föreligger och vad som i så fall utgör miljömässigt motiverade efterbehandlingsåtgärder. Det är därför inte heller möjligt att göra en bedömning av vad som får anses vara en skälig omfattning av ansvarig adressats totala efterbehandlingsansvar 10 kap MB. Länsstyrelsen ser dock, mot bakgrund av nyttillkommen praxis, att utrymme för jämkning finns för eventuella saneringsåtgärder eftersom föroreningarna främst uppkom före 1969.

Heby kommun

Länsstyrelsen har bedömt Heby kommun som ansvarig för det område som förorenats av avloppsreningsverket och därför ansvarig enligt 10 kap MB för nödvändiga efterbehandlingsåtgärder. I ett första skede finns behov av att undersöka föroreningsituationen. Att sådana undersökningar är miljömässigt motiverade framgår av beskrivningen ovan under avsnitt 6. Beträffande ansvar för undersökningar visar praxis att utrymmet för jämkning är mycket marginellt. Länsstyrelsen bedömer därför att någon grund för jämkning enligt 10 kap 4 § MB inte föreligger vad gäller nu nödvändiga undersökningar och utredningar av föroreningarna som orsakats av avloppsvatten från Tärnsjö avloppsreningsverk. Det saknas fortfarande tillräckligt

⁵⁵ Bedömningen baseras på att det förekommit utsläpp av kromföroreningar från det gamla och det nya ånggarveriet under totalt 37 år. Vidare har utgångspunkten varit att utsläppen är jämnt fördelade under åren.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

2011-01-12

Diarienummer
575-4570-10

underlag för att kunna fastställa om ett behov av saneringsåtgärder föreligger och vad som i så fall utgör miljömässigt motiverade efterbehandlingsåtgärder. Det är därför inte heller möjligt att göra en bedömning av vad som får anses vara en skälig omfattning av ansvarig adressats totala efterbehandlingsansvar 10 kap MB.

Ovanstående gäller även för det förorenade området på Gäddsjö mosse men med det undantaget att ansvaret här är solidariskt mellan garveriet och kommunen. Länsstyrelsen egeninitierade tillsynsarbete avseende förorenade områden prioriterar i dagsläget riskklass 1 objekt och Länsstyrelsen kommer därför inte omedelbart att driva frågan vidare, då Gäddsjö mosse har riskklassats till riskklass 2.

10.4 Fastighetsägaransvar enligt 10 kap 3 § MB

Fastigheten Tärn 6:1 ägs av S. Ingvarsson och förvärvades 1976-11-16. Eftersom fastigheten förvärvades före det kritiska datumet 1 januari 1999 föreligger inget subsidiärt fastighetsägaransvar enligt 10 kap 3 § MB. Också fastigheten Nora Prästgård 2:44 förvärvades före 1999, nämligen 1993-11-01, varför något subsidiärt ansvar enligt 10 kap 3 § MB inte kan bli aktuellt för nuvarande fastighetsägare Tärnsjö Garveri AB. Gäddsjö 4:7 överläts som gåva 1966 respektive 1991 varför något subsidiärt fastighetsägaransvar inte föreligger. Nora Prästgård 2:1 lagfördes 2003. Fastigheten ägdes dock redan innan detta datum av Kyrkan. Lagföring innefattas enligt Länsstyrelsens bedömning inte av det som i 10 kap 3 § MB avses med förvärv och därför föreligger inte heller i detta fall något subsidiärt ansvar.

Tre av de fastigheter som omfattas av det förorenade området nedströms Tärnsjö avloppsreningsverk har förvärvats efter den 1 januari 1999, Ljustäck 3:9, Nora Andersbo 1:1 och Nora Prästgård 2:228. På grund av att fastigheterna förvärvats efter det kritiska datumet har fastighetsägarna ett subsidiärt fastighetsägaransvar enligt 10 kap 3 § MB. Detta ansvar aktualiseras dock inte då det är verksamhetsutövaren, Heby kommun, som i första hand ansvarar för de föroreningar verksamheten orsakat. För de fastigheter som överlätits innan den 1 januari 1999 föreligger inget subsidiärt fastighetsägaransvar.

10.5 Värdeökning m.m.

Ansvar för värdeökning enligt 10 kap 5 § MB eller ansvar för utredningskostnader enligt 10 kap 8 § 2 st MB kan under vissa förutsättningar göras gällande mot den fastighetsägare som inte ansvarar för kostnader enligt 10 kap 2 eller 3 § MB. En eventuell värdeökning av nu aktuella fastigheter kan framförallt komma ifråga för de fall saneringsåtgärder kommer att vidtas på fastigheterna. Innan föroreningarna har undersökts och behovet av saneringsåtgärder har utretts är det svårt att bedöma om och i vilken utsträckning en värdeökning kan vara att vänta.

Av ovan framgår att fastighetsägaren under vissa förutsättningar även kan komma att i skälig utsträckning få ansvara för utredningskostnader om utredningarna kan antas komma denne till nytta. Det finns inte någon ledning i vare sig lagtext eller förarbeten om vad som avses med "nytta". Det exempel som i doktrinen har framförts på vad som skulle kunna konstituera nytta är när en förorening på en fastighet begränsar markägarens användning av marken eller när fastighetsägaren ändå hade behövt genomföra en utredning i samband med t.ex. en bygglovsansökan. De fastighetsägare

som enligt Länsstyrelsens bedömning saknar ansvar enligt 2 eller 3 § MB är ägarna till fastigheterna Tärn 6:1, Gäddsjö 4:7, Nora Prästgård 2:1, Nora Nordmyra 5:1, Nora Ulebo 3:7, Nora Ulebo 1:5, Ljusbäck 2:4. Med undantag för Nora Prästgård 2:1 som ägs av Svenska kyrkan ägs samtliga fastigheter av privatpersoner. Enligt Länsstyrelsens uppfattning kan det inte anses ha varit till nytta för dessa privatpersoner att deras fastigheter konstaterats som förorenade. Länsstyrelsen kan i dagsläget inte heller påvisa någon annan form av nytta för fastighetsägarna av nu genomförda eller kommande undersökningar av fastigheterna. Samma resonemang gäller även för fastighetsägarna till de tre fastigheterna Ljustbäck 3:9, Nora Andersbo 1:1, Nora Prästgård 2:228 där det föreligger ett icke aktualiserat subsidiärt fastighetsägaransvar.

10.6 Samlad bedömning

Länsstyrelsen bedömer att Tärnsjö Garveri AB har ett ansvar som verksamhetsutövare enligt 10 kap. 2 § MB för de föroreningar som orsakats av Tärnsjö Ånggarveri AB vid dess verksamhet på fastigheten Nora Prästgård 2:44 samt för eventuellt egna föroreningar. Vidare anser Länsstyrelsen det skäligt att bolaget undersöker de områden som förorenats av nämnda verksamhet, d.v.s. fastigheten Nora Prästgård 2:44 och Tärnsjön. Länsstyrelsen finner att det är skäligt att Tärnsjö Ånggarveri AB:s ansvar för utredningar av Tärnsjön begränsas till vad som kan hänföras till driften på fastigheten Nora Prästgård 2:44. Denna del motsvarar enligt Länsstyrelsens bedömning en fjärdedel. För verksamheten på fastigheten Tärn 6:1 samt den del av föroreningen i Tärnsjön som hör från ånggarveriets drift på Tärn 6:1 saknas ansvarig adressat. Länsstyrelsen gör bedömningen att statliga bidragsmedel bör kunna användas för att bekosta nödvändiga undersökningar och utredningar där ansvar saknas.

Länsstyrelsen finner att Heby kommun har ett verksamhetsutövaransvar för det område som förorenats av avloppsreningsverket. Kommunen är därmed en lämplig adressat för ett förläggande avseende nödvändiga undersökningar och åtgärder. Skäl för jämkning av utredningsansvar föreligger inte.

Beträffande undersökningar av Gäddsjö mosse bedömer Länsstyrelsen att Heby kommun och Tärnsjö Garveri AB är solidariskt ansvariga enligt 10 kap 2 och 6 § MB. Eftersom Länsstyrelsen ser Heby kommun som huvudansvarig för deponin anser Länsstyrelsen det lämpligt att i ett första skede rikta sig mot kommunen vad gäller krav på undersökningar av deponiområdet. Skäl för jämkning av utredningsansvar föreligger inte. Länsstyrelsen egeninitierade tillsynsarbete avseende förorenade områden prioriterar i dagsläget riskklass 1 objekt och Länsstyrelsen kommer därför inte omedelbart att driva frågan vidare, då objektet har riskklassats till riskklass 2.

Bilagor:

1. Fastighetskarta över Tärnsjön
2. Fastighetskarta över Nordmyrasjön
3. Fastighetskarta över Gäddsjö mosse

Hur man överklagar - dom i mål som har överklagats till mark- och miljödomstolen

Den som vill överklaga mark- och miljödomstolens dom ska göra detta skriftligen. Skrivelsen ska skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen. Överklagandet prövas av Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt.

Överklagandet ska ha kommit in till mark- och miljödomstolen inom tre veckor från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Mark- och miljööverdomstolen fordras att prövningstillstånd meddelas. Mark- och miljööverdomstolen lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rätts-tillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står mark- och miljödomstolens avgörande fast.

Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Mark- och miljööverdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om

1. den dom som överklagas med angivande av mark- och miljödomstolens namn, datum för domen samt målnummer,
2. den ändring av mark- och miljödomstolens dom som klaganden vill få till stånd,
3. grunderna (skälen) för överklagandet,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet.

Till överklagandet ska bifogas lika många kopior av skrivelsen som det finns motparter i målet. Har inte klaganden bifogat tillräckligt antal kopior, framställs de kopior som behövs på klagandens bekostnad.

Ytterligare upplysningar lämnas av mark- och miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.